

Gemeente **Haren**

**Integraal Huisvestingsplan Onderwijs
Haren
2018-2021**

Oktober 2017

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
1.1	Doel van het IHP	3
1.2	Terugblik IHP 2014-2017	3
1.3	Totstandkoming IHP 2018-2021	4
1.4	Herindelen of zelfstandig blijven	4
1.5	Leeswijzer	5
2.	Wettelijke kaders	6
2.1	Wettelijke zorgplicht onderwijshuisvesting	6
2.2	Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	7
2.3	Juridische status IHP	7
2.4	Het jaarlijks vast te stellen huisvestingsprogramma	7
2.5	Medegebruik en Verhuur	8
3.	Onderwijs in Haren	9
3.1	gemeente Haren	9
3.2	Onderwijsaanbod in Haren	9
3.3	Basisonderwijs	10
	3.3.1 Gemeentelijke opheffingsnorm	10
	3.3.2 Ruimtecapaciteit vs. behoefte	10
3.4	(voorgezet) speciaal onderwijs	11
3.5	Voortgezet onderwijs	12
3.6	Staat van onderhoud van de onderwijsgebouwen	12
4.	Ontwikkelingen	13
4.1	Demografische ontwikkelingen	13
4.2	Inhoudelijke ontwikkelingen	14
4.3	Wettelijke ontwikkelingen	16
4.4	Eisen aan huisvesting	17
4.5	Kostenontwikkeling	19
5.	Visie op onderwijshuisvesting	20
5.1	Goed gespreide en passende huisvesting	20
5.2	Energieprestatie bestaande schoolgebouwen	21
5.3	Frisse scholen	21
5.4	Kostenontwikkeling	22
5.5	Integrale Kindcentra	22
5.6	Bewegingsonderwijs	23
6.	Huisvestingsplan	24
6.1	Perspectief basisonderwijs	24
6.2	Perspectief (voortgezet) speciaal onderwijs	27
6.3	Perspectief voortgezet onderwijs	28
6.4	Voorzieningen bewegingsonderwijs	30
6.5	Duurzaamheid	30
7.	Financiën	32
7.1	Uitvoeringsagenda en financiële consequenties 2018-2021	32
7.2	Dynamisch plan	33

1. Inleiding

1.1 Doel van het IHP

In het voorliggende Integraal Huisvestingsplan (IHP) zijn de ontwikkelingen die van invloed zijn op het onderwijs en de onderwijshuisvesting in de gemeente Haren in kaart gebracht. Vervolgens is geïnteriseerd welke aanpassingen in de onderwijshuisvesting als gevolg van deze ontwikkelingen benodigd zijn. Op basis van de prioriteit van de benodigde aanpassingen en de beperkt beschikbare financiële middelen zijn keuzes gemaakt in de in dit IHP op te nemen maatregelen en zijn de financiële consequenties daarvan beschreven. Het IHP geeft daarmee de inhoudelijke en financiële kaders voor de onderwijshuisvesting weer voor de periode 2018-2021.

1.2 Terugblik IHP 2014-2017

Het vorige integrale huisvestingsplan had een looptijd van 2014 t/m 2017. Tevens waren in het IHP de in 2013 reeds toegekende investeringen in onderwijshuisvesting opgenomen. In het IHP was een aantal PM-posten opgenomen voor nog niet voorziene of uitgewerkte maatregelen in onderwijshuisvesting. De investeringskredieten die vanuit deze PM-posten beschikbaar zijn gesteld, zijn via separate raadsvoorstellen toegekend.

De volgende zaken zijn in de looptijd van het IHP 2014-2017 gerealiseerd dan wel geïnitieerd:

- De nieuwbouw van het Harens Lyceum aan de Kerklaan is in augustus 2015 in gebruik genomen. Met ingang van het schooljaar 2017/2018 is het gehele Harens Lyceum gehuisvest op de locatie Kerklaan. De onderbouwlocatie aan de Rummerinkhof 8 is door het Harens Lyceum verlaten.
- De vrijkomende locatie van het Harens Lyceum aan de Westerse Drift is beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw van de Sint Nicolaasschool. In mei 2017 is het investeringsbudget voor de Sint Nicolaasschool geactualiseerd, waarna is aangevangen met de bouwwerkzaamheden van de nieuwbouw. Ter overbrugging van de periode tot ingebruikname van de nieuwbouw is een extra noodlokaal bijgeplaatst op de huidige locatie.
- Het schoolgebouw van OBS de Rieshoek is na het samengaan van OBS de Rieshoek en CBS de Marke tot de Quintussschool aan de onderwijsbestemming onttrokken. De locatie wordt herbestemd.
- Na sluiting van CBS het Hunnedal is het gebouw tijdelijk in gebruik genomen als AZC-school. Per 1 augustus 2017 is de AZC-school gesloten, waarna het schoolgebouw aan de onderwijsbestemming is onttrokken. Het gebouw zal worden herbestemd.
- Door Visio is de locatie Rummerinkhof 6a afgestoten. Deze locatie is door de gemeente in beheer genomen en wordt momenteel deels beschikbaar gesteld aan de Peter Petersenschool en deels verhuurd aan Stichting Kinderopvang Haren ten behoeve van de BSO.

- Als gevolg van de groei van Harener Holt zijn CBS de Borg en de Peter Petersenschool gegroeid. Voor beide scholen is voorzien in aanvullende (tijdelijke) huisvesting en de 1^e inrichting voor de extra groepen.
- Ook de Brinkschool groeit als gevolg van de nieuwbouw in Harener Holt, waardoor de huidige huisvesting niet toereikend is. Om de leerlingengroei op korte termijn op te vangen, is voorzien in twee noodlokalen op de huidige schoollocatie. Tevens wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de huisvesting van de Brinkschool op de voormalige onderbouwlocatie van het Harens Lyceum aan de Rummerinkhof 8.
- Vanaf augustus 2015 heeft de Professor W.J. Bladergroenschool een nevenvestiging in het Medisch Kleuterdagverblijf Elker aan de Cantersveen. RENN4 huurt deze ruimte en ontvangt hiervoor jaarlijks een huurvergoeding van de gemeente.

De bovengenoemde bestedingen zijn binnen de financiële kaders van het IHP 2014-2017 uitgevoerd. Van de in het IHP opgenomen investeringen resteert eind 2017 een investeringsruimte van ca. € 1,1 miljoen. Deze investeringsruimte wordt aangewend voor de dekking van het voorliggende IHP 2018-2021.

1.3 Totstandkoming IHP 2018-2021

Het voorliggende IHP is tot stand gekomen in afstemming met de schoolbesturen van de in Haren gehuisveste onderwijsvoorzieningen. Na een gezamenlijke kick-off in het 'op overeenstemming gericht overleg' ('OOGO'), is per onderwijssector met de vertegenwoordigers van de schoolbesturen een verdiepingsslag gemaakt. Daarbij zijn de ontwikkelingen in de sector besproken, is geïventariseerd welke consequenties deze hebben op het onderwijs en de onderwijshuisvesting en is bezien hoe hierop kan worden geanticipeerd. Het concept IHP is in een tweede OOGO besproken met de schoolbesturen. Door de schoolbesturen zijn zienswijzen ingediend op het concept IHP. De zienswijzen zijn door de gemeente beoordeeld. De reactie op de zienswijzen zijn in een separaat memo weergegeven dat als bijlage bij het raadsvoorstel voor de vaststelling van het IHP is gevoegd.

1.4 Herindelen of zelfstandig blijven

Momenteel is het nog niet duidelijk of de gemeente Haren zelfstandig blijft of samengaat met de gemeenten Groningen en Ten Boer. Hierover moeten de Tweede Kamer en de Eerste Kamer een besluit nemen. Wanneer sprake is van een gemeentelijke herindeling, dan is per 1 januari 2019 sprake van een nieuwe gemeente en zal in de laatste drie jaren van de looptijd van het IHP door deze nieuwe gemeente uitvoering worden gegeven aan de onderwijshuisvesting.

Bij een gemeentelijke herindeling geldt een periode van twee jaar (2019 en 2020) voor beleidsharmonisatie. In deze periode wordt het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeenten geïntegreerd en worden de huisvestingsplannen met elkaar verweven. Een mogelijke herindeling kan daardoor leiden tot bijstelling van de in het IHP vanaf 2019 opgenomen investeringen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de wettelijke context van de onderwijshuisvesting beschreven. Vervolgens is in hoofdstuk 3 de huidige situatie van het onderwijs in Haren toegelicht. In hoofdstuk 4 zijn de ontwikkelingen weergegeven die van invloed zijn op het onderwijs en de onderwijshuisvesting in de gemeente Haren, waarna in hoofdstuk 5 de visie van de gemeente op onderwijshuisvesting is toegelicht. Op basis van deze visie is een huisvestingsplan uitgewerkt, dat in hoofdstuk 6 is weergegeven. De financiële consequenties van het huisvestingsplan zijn in hoofdstuk 7 samengevat.

2. Wettelijke kaders

2.1 Wettelijke zorgplicht onderwijshuisvesting

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor het bieden van passende, kwalitatief goede en veilige onderwijshuisvesting. Deze zorgplicht is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs (WPO), de Wet op de Expertise Centra (WEC) en de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO). De gemeentelijke uitwerking van deze wet is vertaald in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs.

Gemeenten ontvangen via de algemene uitkering uit het Gemeentefonds financiële middelen om te kunnen voldoen aan deze zorgplicht. De gemeente is vrij om deze middelen naar eigen inzicht te besteden en weegt de investeringen in onderwijshuisvesting af tegen haar andere taken en verantwoordelijkheden.

Schoolbesturen kunnen jaarlijks aanvragen voor huisvesting indienen bij hun gemeente. Bij een aanvraag voor vervangende nieuwbouw dient aangetoond te worden dat het gebouw dusdanig verouderd is dat deze technisch gezien niet meer voldoet. Honoreert de gemeente de aanvraag, dan neemt ze de voorziening op in haar jaarlijkse huisvestingsprogramma en vergoedt ze de uitvoering ervan. De wet voorziet alleen in nieuwbouw en uitbreiding van onderwijshuisvesting. Levensduurverlengende renovatie is niet opgenomen in de wetgeving over onderwijshuisvesting. Gemeente en schoolbesturen kunnen in onderling overleg afspraken maken over renovatie.

De gemeente kan er ook voor kiezen de middelen die zij ontvangt voor onderwijshuisvesting door te decentraliseren aan de schoolbesturen, indien zij deze taak op zich willen nemen. De gemeente Haren heeft niet gekozen voor doordecentralisatie van de huisvestingsmiddelen.

Het juridisch eigendom van schoolgebouwen ligt bij het schoolbestuur, tenzij het schoolbestuur en gemeente anders zijn overeengekomen. Het bevoegd gezag mag het gebouw niet bezwaren of verkopen. De gemeente behoudt het economisch claimrecht. Dit betekent dat bij beëindiging van het onderwijsgebruik het onderwijsgebouw en –terrein worden overgedragen aan de gemeente.

Met de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor het primair onderwijs, ligt de verantwoordelijkheid voor het volledige onderhoud aan alle onderwijsgebouwen sinds 1 januari 2015 volledig bij de schoolbesturen. Zij ontvangen hiervoor rechtstreeks bekostiging van het Rijk. De gemeente is wel nog steeds verantwoordelijk voor herstel bij schade of constructiefouten.

2.2 Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs

Per 1 januari 2018 hanteert de gemeente Haren een nieuwe verordening voorzieningen huisvesting onderwijs. Deze verordening is gebaseerd op de actuele modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs die door de VNG is opgesteld. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vorige verordening zijn:

- de actualisatie op basis van de actuele wetgeving, zoals de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van de huisvesting van het primair onderwijs aan het bevoegd gezag, waarvoor de schoolbesturen vanaf 1 januari 2015 rechtstreeks bekostiging ontvangen van het Rijk;
- de berekening van de ruimtebehoefte voor nieuwbouw: deze vindt plaats in m²'s in plaats van lokalen. Ruimtebehoefte voor speellokalen wordt niet separaat berekend, maar is onderdeel van de in m²'s berekende ruimtebehoefte;
- de bekostiging van de eerste inrichting: deze wordt eveneens per m² ruimtebehoefte toegekend. Daarbij wordt geen onderscheid meer gemaakt in een bedrag voor onderwijsleerpakket en meubilair, maar wordt één vergoeding berekend voor eerste inrichting.

2.3 Juridische status IHP

Het IHP is een 'kaderstellend document'. In het IHP zijn de inhoudelijke en financiële kaders voor de onderwijshuisvesting vastgelegd. De noodzakelijk geachte investeringen zijn afgezet tegen de financiële mogelijkheden van de gemeente Haren.

Schoolbesturen kunnen aan het IHP geen rechten ontleen, het is geen beschikking voor nieuwbouw. Wel moet het schoolbestuur ervan uit kunnen gaan dat het IHP bij gelijkblijvende omstandigheden conform het plan wordt uitgevoerd. De juridische verankering vindt plaats via het jaarlijks door de gemeenteraad vast te stellen huisvestingsprogramma, waarvoor schoolbesturen een aanvraag kunnen indienen. Bij de beoordeling van deze aanvragen wordt onder andere getoetst of de omstandigheden ten opzichte van de situatie bij vaststelling van het IHP zijn gewijzigd. Over de aangevraagde voorzieningen ontvangen schoolbesturen een beschikking.

2.4 Het jaarlijks vast te stellen huisvestingsprogramma

Het college stelt jaarlijks het bekostigingsplafond voor het huisvestingsprogramma vast. Deze is gebaseerd op het IHP en de door de schoolbesturen ingediende aanvragen voor huisvestingsvoorzieningen. Mogelijk moeten uitgaven worden geprioriteerd of moeten projecten worden gefaseerd. Om een transparante afweging te kunnen maken, wordt een prioritering van voorzieningen aangehouden.

Voorzieningen om capaciteitstekorten op te heffen hebben prioriteit 1. Dit betreft voorzieningen zoals:

- nieuwbouw;
- uitbreiding;
- herstel van een door een calamiteit in onbruik geraakt gebouw;
- in gebruik nemen van een bestaand gebouw;
- verplaatsing van tijdelijke gebouwen;
- (uitbreiding van) eerste inrichting met onderwijsleerpakket of meubilair of leer- en hulpmiddelen;
- medegebruik.

Prioriteit 2 wordt gegeven aan voorzieningen die bedoeld zijn om een adequaat niveau te handhaven:

- vervangende nieuwbouw;
- herstel van een constructiefout;
- herstel en vervanging in verband met schade, die niet leidt tot een onbruikbaar gebouw.

De economische afschrijving van een schoolgebouw is niet maatgevend voor het eventuele recht op vervangende huisvesting. Voor deze keuze zijn de technische en functionele staat belangrijker.

2.5 Medegebruik en Verhuur

Leegstaande onderwijshuisvesting kan door het schoolbestuur in medegebruik worden gegeven of worden verhuurd. Bij *medegebruik* maakt een derde partij gebruik van de beschikbare ruimten in een onderwijsgebouw; ofwel tegelijkertijd, ofwel opeenvolgend met het onderwijs. Medegebruik van een onderwijslocatie is toegestaan voor de huisvesting van onderwijs en educatie, of voor culturele maatschappelijke of recreatieve doeleinden. Voor het medegebruik wordt over het algemeen een gebruiksvergoeding in rekening gebracht bij de gebruiker. Medegebruik is alleen toegestaan als het “zich verdraagt met het onderwijs aan de in het gebouw gevestigde school”. Gebruikers die vallen onder deze categorie zijn scholen, of met overheidsmiddelen bekostigde instellingen voor culturele, maatschappelijke en recreatieve doeleinden. Omdat kinderopvang gezien wordt als een commerciële activiteit, kan ruimte niet voor kinderopvang in medegebruik worden gegeven, maar zal sprake zijn van verhuur.

Verhuur van ruimten in onderwijsgebouwen is toegestaan, mits het gehuurde niet gebruikt wordt als woon- of bedrijfsruimte als bedoeld in het Burgerlijk Wetboek. Concreet betekent het dat verhuur wel mogelijk is aan bijvoorbeeld kinderopvang of een huisarts. Niet mogelijk is verhuur als bijvoorbeeld restaurant, winkel of afhaaldienst. Net als bij medegebruik is verhuur enkel toegestaan als het zich verdraagt met het onderwijs aan de in het gebouw gevestigde school. Het schoolbestuur dient voor verhuur toestemming te vragen aan de gemeente.

3. Onderwijs in Haren

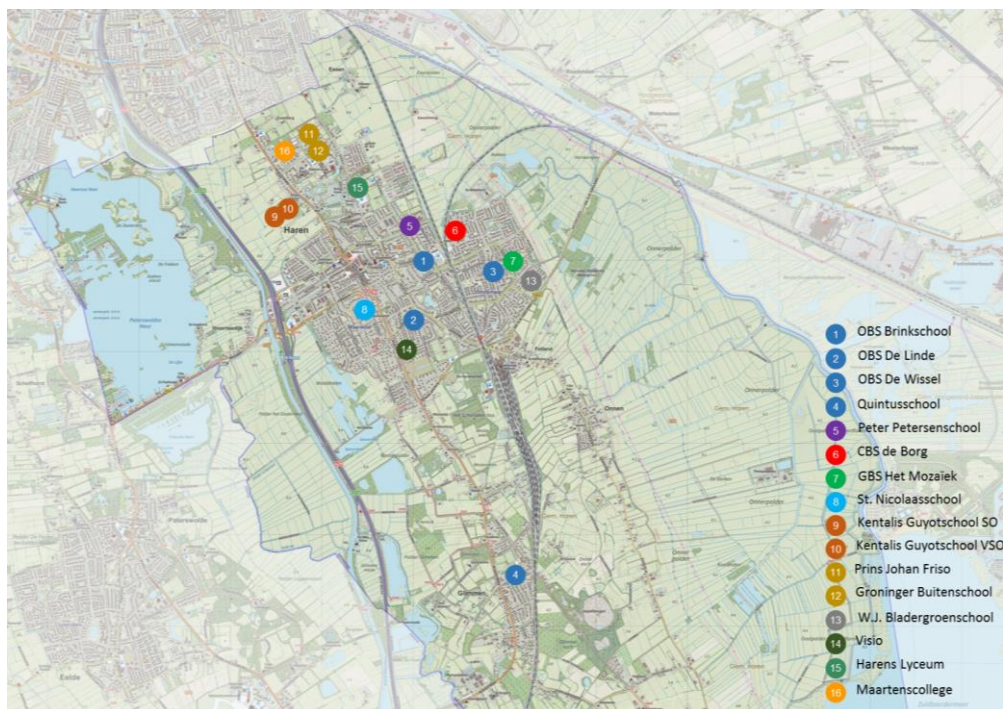
3.1 gemeente Haren

De gemeente Haren bestaat uit het dorp Haren en de omliggende dorpen Onnen Glimmen en Noordlaren. De gemeente Haren heeft 19.600 inwoners (januari 2017). Aan de noordzijde van de gemeente Haren wordt de nieuwbouwwijk Harener Holt gerealiseerd, met ca. 350 nieuwbouwwoningen. De gemeente Haren groeit daarmee tot ca. 21.000 inwoners in 2030¹. Met de groei van het aantal inwoners groeit ook het aantal kinderen in de schoolgaande leeftijd.

3.2 Onderwijsaanbod in Haren

Het basisonderwijs in de gemeente Haren wordt door vijf schoolbesturen aangeboden op acht locaties. Stichting Baasis heeft drie onderwijslocaties in Haren en één locatie in Glimmen. De overige schoolbesturen, Vereniging Jenplanonderwijs Noord, Vereniging voor Christelijk Onderwijs, Noorderbasis en Stichting Sint Nicolaasschool, hebben ieder één schoollocatie in Haren. Per 1 augustus 2017 is de AZC-school (dislocatie van CBS De Borg) gesloten. (Voortgezet) speciaal onderwijs wordt aangeboden door Kentalis, Visio, Openbaar Onderwijs Groningen en RENN4. Voorgezet onderwijs wordt aangeboden door Openbaar Onderwijs Groningen (Harens Lyceum) en Carmelcollege (Maartenscollege).

De onderwijslocaties in de gemeente Haren zijn op onderstaande kaart weergegeven.

¹ CBS Statline Regionale prognose 2015-2040; bevolkingsontwikkeling, regio-indeling 2015, 28 september 2016

3.3 Basisonderwijs

3.3.1 Gemeentelijke opheffingsnorm

Per gemeente is een opheffingsnorm voor het basisonderwijs vastgesteld. Een school verliest de Rijksbesteding wanneer drie achtereenvolgende jaren minder leerlingen ingeschreven zijn dan deze – van rijkswege vastgestelde – opheffingsnorm. Indien de betreffende school de laatste school van een richting is binnen een straal van vijf kilometer, en minimaal 50 leerlingen heeft, kan de school alsnog in stand worden gehouden. Daarnaast heeft een schoolbestuur de mogelijkheid om kleine scholen te handhaven door gebruik te maken van de gemiddelde schoolgrootte. Een school onder de opheffingsnorm kan dan in stand worden gehouden indien de gemiddelde schoolgrootte van alle scholen van het bestuur tenminste 10/6^e maal de opheffingsnorm bedraagt².

Momenteel is in de gemeente Haren sprake van een gesplitste opheffingsnorm. De opheffingsnorm is gebaseerd op het aantal 4 t/m 11 jarigen per km². Voor het dorp Haren is de opheffingsnorm 143, voor de kernen in het buitengebied bedraagt de opheffingsnorm 29. Het besluit om een gesplitste opheffingsnorm te hanteren is voor een periode 20 jaar van kracht en verstrijkt op 1 augustus 2018. De gemeente kan besluiten een gesplitste opheffingsnorm te blijven hanteren. In goed overleg met de schoolbesturen waarvoor het al dan niet splitsen van de opheffingsnorm van belang is, is echter besloten de opheffingsnorm niet opnieuw te splitsen. De opheffingsnorm wijzigt daarmee naar 89 voor de gehele gemeente. Het niet splitsen, en de daarmee lagere opheffingsnorm is gunstiger voor GBS Het Mozaïek. Een consequentie kan zijn dat de Quintusschool op termijn onder de opheffingsnorm komt. Stichting Baasis kan de Quintusschool echter met de gemiddelde schoolgrootte in stand houden, waardoor de Quintusschool niet hoeft te sluiten wanneer deze onder de opheffingsnorm komt.

Overigens zal de opheffingsnorm bij een gemeentelijke herindeling van de gemeenten Haren, Groningen en Ten Boer opnieuw bepaald worden voor de dan ontstane gemeente.

3.3.2 Ruimtecapaciteit vs. behoefte

De acht basisscholen in de gemeente Haren verzorgen onderwijs voor in totaal 1.683 leerlingen. In onderstaand overzicht is het aantal leerlingen per school weergegeven. Tevens is de beschikbare ruimtecapaciteit en de 'normatieve' ruimtebehoefte weergegeven. De opgenomen ruimtecapaciteit is inclusief de momenteel aanwezige tijdelijke huisvesting. Voor de Sint Nicolaasschool is reeds gerekend met de beschikbare ruimte van de nieuwbouw. De ruimtebehoefte is berekend op basis van de per 1 januari 2018 van kracht zijnde verordening voorziening huisvesting onderwijs gehanteerde berekeningswijze voor de omvang van nieuwbouw.

---

² Indien een bestuur scholen heeft in meer dan één gemeente heeft, dan dient de gemiddelde schoolgrootte van alle scholen van het bestuur tenminste 10/6 maal het gewogen gemiddelde van de opheffingsnormen van de gemeenten waarin een bestuur scholen heeft te bedragen.

school	leerlingenaantal (telling 1 oktober)	gebouwcapaciteit (m2 bvo)	normatieve ruimtebehoefte (m2 bvo)	normatief overschot (+)/tekort (-)
	'16/'17		'16/'17	'16/'17
OBS Brinkschool	218	1.145	1.297	-152
OBS De Linde	94	830	673	157
OBS De Wissel	133	1.179	869	310
Quintusschool	106	626	733	-107
Peter Petersenschool	234	1.322	1.377	-55
CBS de Borg	416	2.224	2.292	-68
GBS Het Mozaiek	80	625	602	23
Sint Nicolaasschool	402	2.290	2.222	68
Totaal	1.683	10.241	10.065	176

Op basis van de vergelijking tussen de gebouwcapaciteit en ruimtebehoefte kan worden geconcludeerd dat de bestaande huisvesting op dit moment in totaliteit toereikend is voor de huidige leerlingenaantallen. De verschillen tussen de capaciteit en de behoefte voor de individuele scholen zijn beperkt. De bijzonderheden per locatie worden nader toegelicht in hoofdstuk 6.

3.4 (voorgezet) speciaal onderwijs

In Haren wordt een breed scala aan (voortgezet) speciaal onderwijs aangeboden. Na invoering van het nieuwe stelsel voor passend onderwijs in 2014 zijn er aanzienlijke fluctuaties geweest in de leerlingenaantallen voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Momenteel beraadt een aantal aanbieders van (voortgezet) speciaal onderwijs zich op haar onderwijsaanbod, hetgeen ook in de nabije toekomst kan leiden tot wijzigingen in leerlingenaantallen en de daaraan gerelateerde ruimtebehoefte. In onderstaand overzicht zijn per locatie de leerlingenaantallen, gebouwcapaciteit en ruimtebehoefte weergegeven.

school	leerlingenaantal (telling 1 oktober)	gebouwcapaciteit (m2 bvo)	normatieve ruimtebehoefte (m2 bvo)	normatief overschot (+)/tekort (-)
	'16/'17		'16/'17	'16/'17
Guyotschool SO	63	2.565	799	1.766
Guyotschool VSO	104	2.315	1.572	743
PJF Mytylschool	148	3.244	3.589	-345
Groninger Buitenschool	44	741	757	-16
Visio	52	1.930	1.082	848
Prof. W.J. Bladergroenschool	22	70	194	-124
Totaal	433	10.865	7.993	2.872

In de berekening van de normatieve ruimtebehoefte is per locatie rekening gehouden met één vaste voet per onderwijssoort indien sprake is van een hoofdvestiging. Indien de locatie administratief gezien een nevenvestiging, is geen vaste voet gerekend.

De vergelijking tussen de beschikbare capaciteit en de normatieve ruimtebehoefte laat op basis van de leerlingenaantallen per 1 oktober 2016 een normatieve leegstand zien van ruim 2.800 m² BVO zien, ofwel ca. 26% zien. Het grootste gedeelte van deze leegstand bevindt zich bij de Guyotschool. Wanneer meer duidelijk is over het toekomstig onderwijsaanbod, dient de toetsing van de ruimtebehoefte voor de toekomstige situatie te worden herijkt.

3.5 Voortgezet onderwijs

In de gemeente Haren wordt voortgezet onderwijs aangeboden op twee locaties: het Harens Lyceum (Kerklaan) en het Maartenscollege (Rijksstraatweg/Hemmenlaan). Het Harens Lyceum biedt havo en vwo aan. Het Maartenscollege biedt vmbo-tl, havo en vwo aan. Met ingang van het schooljaar 2017/2018 heeft het Harens Lyceum de locatie Rummerinkhof verlaten. De voorheen op deze locatie gehuisveste leerlingen zijn deels verhuist naar de locatie Kerklaan. Het Montessori-onderwijs is verplaatst naar de locatie Helperbrink van Openbaar Onderwijs Groningen in Groningen. Door het Maartenscollege wordt internationaal onderwijs verzorgd vanuit de International School Groningen (ISG). Het voortgezet onderwijs in Haren heeft een regiofunctie. Ca. 53% van de leerlingen komt van buiten de gemeente Haren. In onderstaand overzicht zijn per locatie de leerlingenaantallen, gebouwcapaciteit en ruimtebehoefte weergegeven.

school	leerlingenaantal (telling 1 oktober)	gebouwcapaciteit (m2 bvo)	normatieve	normatief
			ruimtebehoefte (m2 bvo)	overschot (+)/tekort (-)
	'16/'17		'16/'17	'16/'17
Harens Lyceum	1814	11.802	10.734	1.068
Maartenscollege	1475	9.453	9.808	-355
Totaal	3.289	21.255	20.542	713

In de bovenstaande analyse zijn voor het Harens Lyceum de locatie Rummerinkhof, en de in het schooljaar 2016/2017 gehuisveste leerlingen nog opgenomen. Met ingang van het schooljaar 2017/2018 is deze locatie door het Harens Lyceum verlaten.

3.6 Staat van onderhoud van de onderwijsgebouwen

De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het aan de schoolgebouwen uit te voeren onderhoud. De gemeente heeft echter belang bij goed onderhoud van de gebouwen. Bij een eventuele beëindiging van gebruik vervalt het gebouw immers terug aan de gemeente en bij het einde van de technische levensduur heeft de gemeente de zorgplicht voor vervangende nieuwbouw. Daarom heeft de gemeente medio 2017 een quick-scan laten uitvoeren naar de technische conditie van de bestaande onderwijshuisvesting. Als criterium is gesteld dat de gebouwen minimaal in redelijke staat van onderhoud moeten verkeren, waarbij de functievervulling van bouw- en installatiedelen niet in gevaar mag zijn (niveau 3 conform NEN 2767). Wanneer een schoolbestuur een schoolgebouw bij beëindiging van gebruik teruglevert aan de gemeente, dient deze ook te voldoen aan dit gestelde niveau.

De uitgevoerde quick-scans bevestigen het beeld van de technische staat van de aanwezige onderwijshuisvesting en geven geen aanleiding tot bijstelling van de in dit IHP opgenomen huisvestingsplannen. Uit de inspecties komt een aantal aandachtspunten naar voren die met de betreffende besturen worden besproken.

4. Ontwikkelingen

4.1 Demografische ontwikkelingen

Basisonderwijs

Het basisonderwijs in de gemeente Haren groeit. Over de periode van 2016 tot 2021 stijgt het aantal basisschoolleerlingen in de gemeente Haren met ruim 200 (ca. 13%) tot ca. 1.900, waarna de piek in de leerlingenprognose afvlakt tot ca. 1.800 na 2030. Deze groei wordt met name veroorzaakt door de nieuwbouw van de wijk Harener Holt. Deze groei leidt tot een geprognosticeerde toename van het leerlingenaantal op de in het noordelijk deel van Haren gelegen basisscholen. OBS Brinkschool groeit met ca. 155 leerlingen tot maximaal 373 leerlingen in 2022, CBS De Borg groeit met ca. 45 leerlingen tot maximaal 461 leerlingen in 2021 en de Peter Petersenschool groeit met ca. 30 leerlingen tot maximaal 263 leerlingen in 2021. Daarentegen daalt het leerlingenaantal van de Quintusschool in Glimmen van 106 naar ca. 90 leerlingen in 2019.

Voortgezet onderwijs

De nieuwbouw van Harener Holt leidt op langere termijn ook tot een toename van de Harense basisgeneratie voor het voortgezet onderwijs. De in Haren gehuisveste scholen voor voortgezet onderwijs hebben echter vooral een regiofunctie. Door leerlingendaling in alle omliggende gemeenten daalt het leerlingenaantal op de scholen voor voortgezet onderwijs met ca. 10% in de periode tot 2030. Naast demografische ontwikkelingen zijn wijzigingen in het aanbod van het onderwijs van invloed op het leerlingenaantal. Openbaar Onderwijs Groningen verplaatst het Montessori-onderwijs naar de locatie Helperbrink in Groningen, terwijl zij voornemens is het onderwijs van de Topsport Talent School op het Harens Lyceum aan te bieden. Dit leidt per saldo tot een afname van de leerlingenaantallen.

(Voortgezet) speciaal onderwijs

Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn geen leerlingenprognoses voorhanden. Door de regionale en soms landelijke herkomst van leerlingen van het (voortgezet) speciaal onderwijs, is er geen betrouwbare prognose op te stellen op basis van demografische ontwikkelingen. Daarnaast heeft de invoering van passend onderwijs invloed op de ontwikkeling van de leerlingenaantallen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. De algemene verwachting is dat door de invoering van passend onderwijs meer leerlingen onderwijs (gaan) volgen in het regulier onderwijs of speciaal basisonderwijs. Het totale aantal leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs in de gemeente Haren is sinds de invoering van passend onderwijs juist gestegen. Deze toename wordt mede veroorzaakt doorerschikking van onderwijsprofielen in de regio. De ontwikkelingen rondom passend onderwijs worden in paragraaf 4.2 nader toegelicht.

Openbaar Onderwijs Groningen en Koninklijke Kentalis werken momenteel aan een visie op hun aanbod van onderwijs, zorg en ondersteuning aan hun leerlingen in hun gehele verzorgingsgebied. Deze visie kan leiden tot een gewenste herschikking van het onderwijsaanbod en, als gevolg daarvan, een wijziging in de huisvestingsbehoefte. Openbaar Onderwijs Groningen verwacht dat er in de looptijd van het IHP 2018-2021 geen wijzigingen in de omvang van de huisvesting

voor de PJF Mytyschool en de Groninger Buitenschool noodzakelijk zullen zijn. De herschikking van het onderwijs kan mogelijk wel leiden tot verschuivingen van onderwijsfuncties, waarvoor functionele gebouwaanpassingen noodzakelijk zijn. De toekomstige huisvestingsbehoefte van Koninklijke Kentalis is tijdens het opstellen van het voorliggende IHP nog niet bekend.

Door de schoolbesturen van Visio en de Prof. W.J. Bladergroenschool worden de komende jaren geen omvangrijke wijzigingen in de leerlingenaantallen verwacht.

4.2 Inhoudelijke ontwikkelingen

Doorlopende leerlijnen 0-12 jaar

Op diverse locaties in het land zijn de afgelopen jaren initiatieven ontplooid door scholen, organisaties voor kinderdagopvang en andere partners, voor samenwerking met betrekking tot de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar. Deze samenwerking resulteert in dagarrangementen, die worden aangeboden in concepten als brede scholen en integrale kindcentra. Deze concepten worden primair gevormd door het basisonderwijs, inclusief voorschoolse educatie, in de vorm van peuterspeelzaalwerk en/of kinderdagopvang. Zij vormen de 'kern', gericht op het realiseren van een doorlopende leerlijn van het kind. Daaromheen kan op basis van lokale behoefte het aanbod worden verbreed met opvang, zorg en ondersteuning voor kinderen en ouders. Tevens kunnen functies worden toegevoegd die een verrijking zijn voor het aanbod op de locatie, zoals buurt- en verenigingsleven, sport etc. Het integraal kindcentrum is in eerste instantie een inhoudelijk concept. Dit kan in één gebouw zijn gehuisvest, maar kan ook in nabij elkaar gelegen voorzieningen functioneren. In de meest vergaande vorm van een IKC wordt er vanuit één organisatie gewerkt (één werkbudget, één integraal plan, één personeelsbeleid, etc.) met een eenduidige leiding. Dit betekent dat er geen scheidingen meer zijn tussen de oorspronkelijke organisaties (zoals school, kinderdagverblijf of peuterspeelzaal) en dat het IKC vanuit één visie wordt aangestuurd. De huidige wet- en regelgeving staat deze concepten vaak nog in de weg, waardoor ze in de praktijk nog niet veel voorkomen.

Ook in de gemeente Haren zijn initiatieven ontplooid met betrekking tot de ontwikkeling van brede scholen en kindcentra. Met ingang van het schooljaar 2013/2014 is Brede School de Octopus in Oosterhaar in gebruik genomen. Hier werken OBS de Wissel, het CJG, Stichting Kinderopvang Haren en de speel-o-theek samen onder één dak. Ook de Quintusschool in Glimmen vormt samen met het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang van Kidsfirst een integraal kindcentrum, dat onder één dak gehuisvest is. Een aantal schoolbesturen in Haren heeft ambities om ook op andere locaties integrale kindcentra te vormen.

Doorlopende leerlijn 10-14 jaar

Een recentere ontwikkeling is de vorming van een tienercollege, een school voor leerlingen van 10 tot 14 jaar. De laatste twee jaar van de basisschool en de eerste twee jaar van het voortgezet onderwijs worden gecombineerd tot een tienercollege zodat leerlingen meer tijd wordt gegeven om zich te ontwikkelen en niet al op 12-jarige leeftijd, maar op 14-jarige leeftijd een keuze te maken voor het vervolgonderwijs. De onderwijsinstellingen van het primair en voortgezet onderwijs in Haren hebben geen concrete plannen voor de vorming van een tienerschool.

Passend onderwijs

Per 1 augustus 2014 is het stelsel voor passend onderwijs ingevoerd. In dit stelsel hebben scholen de zorgplicht om ieder kind een passende onderwijsplek te bieden. De scholen werken daarbij samen in regionale samenwerkingsverbanden. Het samenwerkingsverband stelt een ondersteuningsplan voor de regio op en beslist of een leerling wordt toegelaten tot het speciaal basisonderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs. De samenwerkingsverbanden ontvangen de middelen voor de extra ondersteuning. Deze middelen worden op basis van in het samenwerkingsverband gemaakte afspraken verdeeld over de scholen.

Doelstelling van de invoering van passend onderwijs is om leerlingen, waar het kan, onderwijs te laten volgend in het reguliere onderwijs. Als gevolg hiervan dient het doorverwijzingspercentage naar het (voortgezet) speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs af te nemen. Scholen voor speciaal basisonderwijs zijn basisscholen voor kinderen die vanwege hun intelligentieniveau of een gedragsstoornis extra zorg en aandacht nodig hebben, maar wel hetzelfde basiskennis behalen als leerlingen op het regulier onderwijs. Het speciaal basisonderwijs valt niet onder het 'speciaal onderwijs'. In de gemeente Haren is geen voorziening voor speciaal basisonderwijs aanwezig. Leerlingen kunnen worden verwezen naar scholen voor speciaal basisonderwijs in andere gemeenten binnen het samenwerkingsverband.

De scholen voor leerlingen met een visuele, auditieve of communicatieve beperking (cluster 1 en cluster 2) zijn niet georganiseerd in de regionale samenwerkingsverbanden, maar hebben een landelijke systematiek.

Bij invoering van passend onderwijs is de bestaande structuur van het aanbod van (voortgezet) speciaal onderwijs grotendeels voortgezet. Momenteel oriënteren diverse aanbieders van (voortgezet) speciaal onderwijs, waaronder Kentalis en Openbaar Onderwijs Groningen, zich op de structuur waarin het onderwijs wordt aangeboden. Wijziging in het aanbod kunnen leiden tot wijzigingen in de ruimtebehoefte van het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Evenals in het regulier onderwijs wordt in het speciaal onderwijs verkend of doorlopende leerlijnen kunnen worden bewerkstelligd tussen speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Daarnaast zijn thema's als schaalgrootte, samenwerking met het regulier onderwijs en oriëntatie en inrichting naar uitstroomprofiel aan de orde. Uit de doelstelling van passend onderwijs voortkomende samenwerking met het regulier onderwijs, door bijvoorbeeld kleinschalige groepen onder te brengen op reguliere scholen, onderwijs in symbiose aan te bieden en meer in te zetten op ambulante begeleiding, wordt inhoudelijk verkend. Het feit dat in Haren alle soorten onderwijs aanwezig zijn, biedt kansen voor de samenwerking tussen onderwijssectoren, de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen en de integratie van de verschillende onderwijssoorten. Vooral nog word ervan uitgegaan dat dergelijke initiatieven kunnen worden gerealiseerd binnen de huidige huisvesting van het regulier onderwijs.

Bewegingsonderwijs

Het aantal uren bewegingsonderwijs is in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs vastgelegd. Voor het basisonderwijs wordt uitgegaan van 1,5 klokuur bewegingsonderwijs. Voor leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs wordt gerekend met 2,25 klokuur bewegingsonderwijs. Voor leerlingen tot 6 jaar is het aantal klokuren bewegingsonderwijs bepaald op 3,75 uur.

Door de PO-raad en het ministerie van OCW is in juli 2014 een bestuursakkoord gesloten over de doelstelling dat iedere basisschoolleerling minimaal twee lesuren bewegingsonderwijs krijgt, gegeven door een bevoegde leerkracht. Deze doelstelling is niet verwerkt in de (model)verordening en (model)beleidsregel over bekostiging van lokalen voor bewegingsonderwijs.

Internationaal onderwijs

De aanwezigheid van goed internationaal onderwijs is mede bepalend voor de aantrekkelijkheid van de regio voor internationale werknemers, en daarmee voor het vestigingsklimaat van internationale bedrijven. Ook voor de regio Groningen is het aanbod van internationaal onderwijs van economisch belang. Het aanbod van internationaal onderwijs is een voorwaarde om op landelijk en Europees gebied te kunnen concurreren met andere regio's waar internationale bedrijven zich kunnen vestigen. Het internationaal onderwijs in Nederland is in de periode 2011-2016 met 47% gegroeid³. In Haren is de International School Groningen (ISG), onderdeel van het Maartenscollege, gevestigd. Deze school is in deze periode eveneens gegroeid, van 117 naar 161 leerlingen. Circa de helft van de leerlingen heeft de Nederlandse nationaliteit. Het aanbod van het internationaal onderwijs wordt door het Maartenscollege afgestemd met de GSV, die internationaal en tweetalig primair onderwijs aanbiedt in de stad Groningen.

4.3 Wettelijke ontwikkelingen

Vanuit haar zorgplicht voor passende, kwalitatief goede en veilige onderwijshuisvesting moet de gemeente voorzien in middelen voor nieuwbouw en uitbreiding wanneer daartoe de noodzaak bestaat. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de huisvesting. Ook aanpassingen die noodzakelijk zijn om huisvesting te laten voldoen aan nieuwe wettelijke voorschriften komen voor rekening van het schoolbestuur. Renovatie is niet opgenomen in de wetgeving over onderwijshuisvesting. Levensduurverlengende renovatie, is een grijs gebied tussen de nieuwbouwplicht van de gemeente en de onderhoudsplicht van het schoolbestuur. Gemeente en schoolbesturen kunnen in onderling overleg tot afspraken komen.

Huisvestingsvoorstel VNG, PO-raad, VO-raad

Door de VNG, PO-raad en VO-raad is in december 2016 een voorstel gepresenteerd aan het ministerie van OCW voor levensduurverlengende renovatie. Renovatie kan als levensduurverlengende maatregel gunstiger zijn dan nieuwbouw, wanneer de kosten voor renovatie lager zijn dan nieuwbouw. In het voorstel gaat men ervan uit dat de levensduur van een gebouw met tenminste 25 jaar wordt verlengd, waarbij het gebouw qua functionaliteit, uitstraling en

---

³ Kamerbrief staatssecretaris OCW 'Rapport Internationaal onderwijs in Nederland' d.d. 22 maart 2017

flexibiliteit weer passend wordt gemaakt aan de huidige eisen in het Bouwbesluit. In het voorstel is renovatie een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbestuur. In beginsel komen de kosten voor rekening van de gemeente. Het schoolbestuur draagt bij aan de investering door het vrijvallende deel van de onderhoudskosten in de komende 25 jaar aan de gemeente ter beschikking te stellen. Om dat mogelijk te maken is het noodzakelijk dat het huidige investeringsverbod in huisvesting voor schoolbesturen in primair onderwijs vervalt.

Het ministerie van OCW heeft positief gereageerd op het akkoord. Het voorstel wordt de komende periode door de raden en het ministerie verder uitgewerkt. De VNG, PO-raad en VO-raad hebben kenbaar gemaakt zich vooruitlopend op een wijziging in de wetgeving maximaal ervoor in te spannen dat huisvestingsopgaven al conform het onderhavige voorstel worden uitgewerkt.

Renovatie is in de huidige wetgeving niet voorzien. Dit betekent echter niet dat renovatie niet mogelijk is. Ook binnen de huidige wettelijke kaders kunnen gemeente en schoolbesturen afspraken maken over levensduurverlengende renovatie. Op dit moment is nog niet precies bekend op welke wijze renovatie wordt voorzien in de wet. Dit kan leiden tot een bijstelling van de nader te onderzoeken renovatieprojecten op de in ontwikkeling zijnde wetgeving.

Het huisvestingsvoorstel van VNG, PO-raad en VO-raad is ter informatie in bijlage 1 opgenomen.

4.4 Eisen aan huisvesting

Duurzaamheid

De gemeente Haren heeft haar duurzaamheidsbeleid vastgelegd in de Basisnotitie Duurzaamheid 2015-2017, die in 2015 door gemeenteraad is vastgesteld. In deze notitie is het duurzaamheidsbeleid geactualiseerd en is onder meer het belang aangegeven van de verduurzaming van schoolgebouwen en de aandacht voor duurzaamheid in het lesprogramma.

In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties is het Programma van Eisen Frisse Scholen opgesteld. Dit programma van eisen dient als leidraad bij het realiseren van Frisse Scholen bij nieuw- of verbouwprojecten. In het PvE zijn eisen opgenomen met betrekking tot het binnenklimaat van de scholen. Dit betreft onder andere eisen met betrekking tot luchtkwaliteit, temperatuur en daglicht. Ook zijn eisen opgenomen voor de energieprestatie van schoolgebouwen. Deze eisen schrijven de energiezuinigheid van het gebouw voor.

Om de ambitie te bewerkstelligen om te komen tot schoolgebouwen die voldoen aan de eisen van Frisse Scholen was in het IHP 2014-2017 voor de nieuwbouw van schoolgebouwen een toeslag van 10% ten opzichte van de normvergoeding toegepast. Tevens is in het IHP een regeling voor energiebesparende maatregelen voor bestaande gebouwen in het primair onderwijs opgenomen. Voor deze regeling zijn de middelen uit het egalisatiefonds voor groot onderhoud van schoolgebouwen ingezet, die zijn vrijgevallen als gevolg van de overheveling van het buitenonderhoud naar de schoolbesturen. Onder deze regeling konden aanvragen

worden ingediend voor energiebesparende maatregelen. Er zijn in de looptijd van het IHP 2014-2017 geen aanvragen ingediend voor deze regeling.

Per 1 januari 2015 zijn de in het Bouwbesluit opgenomen wettelijke eisen met betrekking tot de energieprestatie van schoolgebouwen aangescherpt. Met ingang van 1 januari 2021 worden de eisen voor de energieprestatie verhoogd: schoolgebouwen moeten dan voldoen aan de BENG-eisen (Bijna Energie Neutraal Gebouw). Daarmee worden eisen gesteld aan:

- De maximale energiebehoefte per m² per jaar
- Het maximale primair fossiel energiegebruik per m² per jaar
- Het minimale aandeel hernieuwbare energie

Voor overheidsgebouwen zijn de BENG eisen reeds per 1 januari 2019 van toepassing. Onderwijsgebouwen worden echter niet tot de overheidsgebouwen gerekend, aangezien het juridisch eigendom van schoolgebouwen doorgaans bij het schoolbestuur ligt. De invoering van de BENG eisen zal vanaf 2021 leiden tot een toename van het investeringskostenniveau van de nieuw te realiseren onderwijshuisvesting. Het is op dit moment niet bekend of gemeente voor deze kostentoeename worden gecompenseerd via de algemene uitkering in het gemeentefonds.

Asbest

In gebouwen die voor 1994 gebouwd zijn, kan asbest aanwezig zijn. Deze gebouwen worden aangemerkt als asbestverdacht. Zolang asbest in gebonden toestand verkeert, is er in principe geen gevaar voor de gezondheid. In mei 2011 is het landelijke project "Asbest in scholen" gestart, met als doel inzicht te verkrijgen in de aanwezigheid van asbest in alle scholen in het primair en voorgezet onderwijs. In de atlas leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl) is weergegeven van welke scholen inmiddels een asbestinventarisatie is uitgevoerd.

De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor het laten uitvoeren van een asbestinventarisatie. Het uitvoeren van een inventarisatie is niet bij wet verplicht, maar vanwege het belang van de gezondheid van leerlingen, medewerkers en ouders is het uiteraard wel belangrijk om te weten of en waar asbest aanwezig is. Wanneer de aanwezigheid een gevaar voor de gezondheid is, dan moet het worden verwijderd.

Wanneer het schoolbestuur (juridisch) eigenaar is van het gebouw, hetgeen doorgaans het geval is, dan is het schoolbestuur verantwoordelijk voor de gezondheid en veiligheid van de aanwezigen in de school. Ook wanneer gekozen is voor een andere eigendomsverhouding, dan blijft het de wettelijke plicht van de werkgever om een risico-inventarisatie en –evaluatie uit te voeren om te bepalen welke risico's er zijn voor de werknemers. Het saneren van asbest wordt beschouwd als onderdeel van de renovatie- en onderhoudswerkzaamheden, die door het schoolbestuur moeten worden uitgevoerd. Alleen wanneer bij de verwijdering asbestvezels vrijkomen, en dit niet te wijten is aan nalatigheid van het schoolbestuur, dan kan het schoolbestuur een beroep doen op een vergoeding door de gemeente.

De schoolbesturen die scholen in stand houden in de gemeente Haren zijn verzocht de beschikbare rapportages van de uitgevoerde asbestinventarisaties aan de gemeente te verstrekken en in geval de inventarisatie voor asbestverdachte gebouwen nog niet is uitgevoerd dit alsnog te laten doen. Op basis van de resultaten van de inventarisatie is een inschatting gemaakt van de financiële risico's tijdens de looptijd van het IHP 2018-2021.

Aardbevingsbestendig bouwen

De gaswinning in de provincie Groningen veroorzaakt bodemdaling. De gemeenten, provincie Groningen en de NAM zijn een nieuwbouwregeling overeengekomen, waarbij voor nieuwbouw binnen de 0,1g PGA-contour de redelijke meerkosten voor aardbevingsbestendig bouwen worden vergoed door de NAM. De gemeente Haren valt volgens de seismische hazardkaart van het KNMI, versie juni 2017, gedeeltelijk binnen deze contour. Voor de nieuwbouw van de Sint Nicolaaschool is daarom door de NAM budget beschikbaar gesteld voor maatregelen om de nieuwbouw aardbevingsbestendig te maken.

Door de gemeente Haren worden geen extra middelen gereserveerd voor aardbevingsbestendig bouwen, omdat ervan uit wordt gegaan dat de vergoeding vanuit de genoemde nieuwbouwregeling toereikend is voor maatregelen voor een aardbevingsbestendig gebouw. Bij de uitvoering van de huisvestingsplannen zal worden onderzocht of het plan zich binnen de dan geldende contouren bevindt en of het plan in aanmerking komt voor budget voor aanvullende voorzieningen.

4.5 Kostenontwikkeling

In de wet is bepaald dat de gemeenteraad normen moet stellen voor de vergoeding van de aan te vragen voorzieningen in de onderwijshuisvesting. De kosten die uit de normvergoeding betaald moeten worden zijn de bouwkosten van het gebouw, inclusief fundering, alsmede de aanleg en inrichting van het schoolterrein. In de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs zijn normbedragen opgenomen voor nieuwbouw, uitbreiding en eerste inrichting. Deze normbedragen zijn overeenkomstig de jaarlijks door de VNG vastgestelde normbedragen. De normbedragen worden jaarlijks geïndexeerd met een door de VNG berekend indexcijfer. Deze indexering is de laatste jaren negatief geweest, als gevolg waarvan de normvergoeding vanaf 2010 met ca. 20% is afgenomen. De werkelijke bouwkosten zijn daarentegen de laatste jaren fors toegenomen. Deze toename wordt enerzijds veroorzaakt door de aanscherping van de energieprestatie- en gezondheidseisen in het bouwbesluit, en anderzijds door de aantrekkende markt in de bouwsector. Tot een aantal jaren geleden leidde de laagconjunctuur in de bouw er nog toe dat de duurzaamheidseisen binnen de gestelde budgetten konden worden gerealiseerd. In de huidige markt blijken de normbudgetten veelal niet toereikend te zijn.

5. Visie op onderwijshuisvesting

In de aanloop naar het opstellen van het IHP zijn de in het vorige hoofdstuk geschetste ontwikkelingen met vertegenwoordigers van de schoolbesturen verkend en zijn de consequenties hiervan voor het onderwijs in beeld gebracht. De gemeente Haren anticipeert op deze ontwikkelingen vanuit de volgende visie op onderwijs en onderwijshuisvesting:

De gemeente Haren voorziet, vanuit haar zorgplicht voor onderwijshuisvesting, in goed gespreide, passende en duurzame huisvesting, die van goede kwaliteit is en een gezonde, veilige en aantrekkelijke omgeving biedt voor kinderen, medewerkers en ouders. De huisvesting biedt een uitdagende leer- en werkomgeving, waardoor leren, ontwikkelen en ontdekken wordt gestimuleerd. Waar wenselijk en mogelijk faciliteert de huisvesting de samenwerking tussen het primair onderwijs en kinderopvangfuncties in de vorm van integrale kindcentra. Gezien de gedeelde verantwoordelijkheid van gemeente en schoolbestuur voor onderwijshuisvesting is samenwerking noodzakelijk om dit te kunnen realiseren.

Deze visie is in de volgende paragrafen in een aantal thema's uitgewerkt.

5.1 Goed gespreide en passende huisvesting

De bestaande onderwijshuisvesting voorziet in algemene zin in een goed gespreide en passende huisvesting die aansluit op de huidige behoefte. Een aantal ontwikkelingen leidt echter tot een wijziging in de behoefte aan onderwijs.

Groei leerlingenaantallen als gevolg van DHE

De ontwikkeling van de nieuwbouwwijk DHE leidt tot een leerlingengroei op de aan de noordzijde van Haren gelegen basisscholen. De gemeente dient, vanuit haar zorgplicht, te voorzien in passende onderwijshuisvesting, zodat de betreffende scholen de groei kunnen opvangen. Dit vereist aanpassingen aan de omvang van de huidige huisvesting. In het voorliggende IHP 2018-2021 is geen rekening gehouden met groei als gevolg andere toekomstige gebiedsontwikkelingen. Bij toekomstige ontwikkelingen zal moeten worden onderzocht of uitbreiding van de onderwijscapaciteit noodzakelijk is en op wijze dit mogelijk is.

Passend onderwijs

De gemeente volgt nauwlettend de ontwikkelingen in het onderwijsaanbod van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Indien blijkt dat hieruit wijzigingen in de ruimtebehoefte voortkomen, dan zal de gemeente met de betreffende schoolbesturen in overleg gaan op welke wijze kan worden voorzien in passende huisvesting.

Internationaal onderwijs

De gemeente hecht belang aan het aanbod van internationaal onderwijs, zodat de regio een aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft voor internationale bedrijven. Het internationaal onderwijs heeft geen uitzonderingspositie ten opzichte van het andere onderwijs in de regio. Het internationaal onderwijs van de ISG is administratief gezien een integraal onderdeel van het Maartenscollege. Ook de

huisvesting van het Maartenscollege en de ISG wordt door de gemeente als één voorziening beschouwd. Een toename van de ruimtebehoefte voor de ISG kan worden opgevangen binnen de beschikbare ruimte voor het Maartenscollege, indien de totale capaciteit toereikend is.

Renovatie

Voor een aantal huisvestingsknelpunten voor het onderwijs in Haren kan een levensduurverlengende renovatie functioneel en technisch gezien een passende oplossing zijn. De gemeente Haren is bereid de mogelijkheden voor een levensduurverlengende renovatie te verkennen met de schoolbesturen. Daarmee volgt zij de lijn van het in paragraaf 4.3 toegelichte huisvestingsvoorstel van VNG, PO-raad en VO-raad voor levensduurverlengende renovatie. Randvoorwaarde voor een levensduurverlengende renovatie is dat het gebouw zowel technisch en functioneel voor minimaal 25 jaar voldoet aan de eisen die vanuit het onderwijs aan de huisvesting worden gesteld. Gestreefd wordt echter naar een levensduurverlenging van 30 tot 40 jaar. Conform het huisvestingsvoorstel is het uitgangspunt dat het schoolbestuur haar reserveringen voor onderhoud aan het betreffende gebouw aanwendt voor de renovatie. Uit een haalbaarheidstoets moet blijken dat de 'total costs of ownership' van een levensduurverlengende renovatie gunstiger zijn dan nieuwbouw. Daarbij wordt zowel naar de financiële lasten voor de gemeente als gevolg van de investering als naar de exploitatielasten voor het schoolbestuur gekeken.

Niet alleen vanuit financieel oogpunt, maar renovatie kan vanuit het oogpunt van duurzaamheid ook een gunstigere optie zijn. Door de levensduur van bestaande huisvesting te verlengen wordt het primair grondstofverbruik gereduceerd. Grotendeels nog bruikbare materialen hoeven niet te worden vervangen door nieuwe materialen die bij nieuwbouw moeten worden toegepast.

5.2 Energieprestatie bestaande schoolgebouwen

Met de vaststelling van het IHP 2014-2017 is besloten om de voorziening egalisatiefonds groot onderhoud van ca. € 379.500 in te zetten voor energiebesparende investeringen voor bestaande schoolgebouwen van het primair onderwijs. Ondanks dat er in de looptijd van het IHP 2014-2017 geen aanvragen voor deze regeling zijn ingediend, wordt de regeling in het IHP 2018-2021, in gewijzigde vorm, gecontinueerd. De doelstelling voor het toepassen van de regeling is dat alle scholen in de gemeente Haren minimaal energielabel C hebben. Ook dienen de maatregelen bij te dragen aan de bewustwording van leerlingen over het gebruik van energie en de mogelijkheden om energie te besparen.

5.3 Frisse scholen

De gemeente hecht belang aan Frisse Scholen: huisvesting met een gezond binnenklimaat en een goede energieprestatie. Het programma van eisen Frisse Scholen schrijft het kwaliteitsniveau waar de onderwijshuisvesting aan moet voldoen voor in een drietal klassen: Voldoende (C), Goed (B) en Uitmuntend (A). Vanuit het programma van eisen Frisse Scholen wordt geadviseerd om bij nieuwbouw en ingrijpende renovaties uit te gaan van klasse B-kwaliteit voor alle

aspecten. Klasse A kan worden toegepast wanneer op onderdelen extra kwaliteit verlangd wordt, bijvoorbeeld door de akoestische eisen van klasse A toe te passen wanneer leerlingen gehoorbeperkingen hebben. Klasse C kan worden toegepast bij tijdelijke huisvesting.⁴

De ambitie voor de nieuw te realiseren huisvesting en ingrijpende renovaties wordt gesteld op klasse B. Daarmee is het leefklimaat in de gebouwen met betrekking tot lucht, licht, temperatuur en geluid van goede kwaliteit, hetgeen het onderwijs ten goede komt. Daarnaast is sprake van een duurzaam gebouw door een aangescherpte energiestaat. Met gebouwen van het niveau klasse B is sprake van toekomstbestendige huisvesting. Bij levensduurverlengende renovatie dient per onderwerp van het programma van eisen Frisse Scholen wel kritisch te worden gekeken of de gestelde eisen technisch en economisch haalbaar zijn.

5.4 Kostenontwikkeling

De laatste jaren is een discrepantie ontstaan tussen de hoogte van de door de VNG voorgeschreven normbedragen voor onderwijshuisvesting en de werkelijke bouwkosten. Dit verschil wordt enerzijds veroorzaakt door de aanscherping van de eisen aan nieuwbouw (bouwbesluit, frisse scholen) en anderzijds door de aantrekkende markt in de bouwsector. Uitgaande van het kwaliteitsniveau van Frisse scholen klasse B is het verschil tussen de normvergoeding en werkelijke kosten in 2017 opgelopen tot 48%⁵. Om dit verschil te compenseren is in het IHP 2018-2021 een voorziening opgenomen, die gebaseerd is op het verschil van de van toepassing zijnde normvergoeding en het werkelijke kostenniveau. Deze reservering wordt voornamelijk niet toegewezen aan de diverse projecten. Tevens is een indexering opgenomen voor toekomstige investeringen om toekomstige prijsstijgingen op te vangen. Voor de diverse projecten is de normvergoeding, zoals is opgenomen in de verordening van toepassing. Na uitwerking van de plannen en toetsing of het plan voldoet aan het ambitieniveau van het programma van eisen 'Frisse Scholen' klasse B, wordt op basis van maatwerk per project bepaald welk budget benodigd is om het de huisvestingsopgave te kunnen realiseren.

5.5 Integrale Kindcentra

In een integraal kindcentrum werken onderwijs en kinderopvangorganisatie samen aan de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 0 tot 13 jaar. Het integraal kindcentrum is een inhoudelijke samenwerking tussen partijen, die in één gebouw, maar ook als samenwerkingsnetwerk op meerdere locaties gehuisvest kunnen zijn. Waar de huisvesting van onderwijs onder de zorgplicht van de gemeente valt, is dat voor de huisvesting van kinderopvang niet het geval. De gemeente investeert in principe niet in huisvesting voor kinderopvang, omdat dat niet tot de primaire taken van de gemeente behoort. Ook is de gemeente, conform de onderwijswetgeving, in principe geen juridisch eigenaar, en daarmee niet verantwoordelijk voor het gebouwbeheer van een school. Wel biedt de gemeente

---

⁴ 'Nieuwe PvE Frisse Scholen ontzorgt gemeenten en schoolbesturen' ir.Froukje van Dijken, BBA Binnenmilieu en ir. Hans Korbee, RVO.nl, Schooldomein januari 2015

⁵ 'Een verdere discrepantie tussen VNG normbedragen en werkelijke bouwkosten in 2017', Bureau Documentatie Bouwwezen

binnen de in de verordening opgenomen regels over medegebruik en verhuur van niet door het onderwijs in gebruik zijnde onderwijsruimte de mogelijkheid om deze ruimte beschikbaar te stellen voor IKC-functies. De mogelijkheden hiertoe kunnen per schoollocatie door het schoolbestuur worden verkend en kunnen worden besproken met de gemeente.

5.6 Bewegingsonderwijs

De gemeente onderschrijft het belang van voldoende en goed bewegingsonderwijs aan basisschoolleerlingen. De groei van het aantal leerlingen in het basisonderwijs leidt tot een toename van de behoefte aan lokalen bewegingsonderwijs. Vanuit haar zorgplicht dient de gemeente de capaciteit voor bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs uit te breiden. Daarbij zijn de in de verordening opgenomen klokuren maatgevend.

Daar waar de aanwezige capaciteit het toelaat, kunnen schoolbesturen een beroep doen op extra klokuren gebruik van de bestaande lokalen voor bewegingsonderwijs.

6. Huisvestingsplan

De visie op onderwijshuisvesting is vertaald in een huisvestingsplan. In dit hoofdstuk wordt dit huisvestingsplan per sector beschreven. Nadat het huisvestingsplan voor de sectoren basisonderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs is toegelicht, worden de voorzieningen voor het bewegingsonderwijs en de duurzaamheid van onderwijshuisvesting belicht.

6.1 Perspectief basisonderwijs

De groei van de leerlingenaantallen als gevolg van de nieuwbouwwijk Harener Holt leidt tot een ruimtegebrek op de noordelijk gelegen basisscholen. In onderstaand overzicht zijn prognose van de leerlingenaantallen, alsmede de consequenties voor de ruimtebehoefte voor de basisscholen in Haren weergegeven. De leerlingenprognose voor het basisonderwijs is in bijlage 2 opgenomen.

school	leerlingenaantal (telling 1 oktober)			capaciteit (m2 bvo)	normatieve ruimtebehoefte (m2 bvo)			normatief overschot (+)/tekort (-)		
	'16/'17	'25/'26	'31/'32		'16/'17	'25/'26	'31/'32	'16/'17	'25/'26	'31/'32
OBS Brinkschool	218	368	348	1.145	1.297	2.051	1.950	-152	-906	-805
OBS De Linde	94	78	78	830	673	592	592	157	238	238
OBS De Wissel	133	133	133	1.179	869	869	869	310	310	310
Quintusschool	106	90	88	626	733	653	643	-107	-27	-17
Peter Petersenschool	234	259	256	1.322	1.377	1.503	1.488	-55	-181	-166
CBS de Borg	416	451	448	2.224	2.292	2.469	2.453	-68	-245	-229
GBS Het Mozaiek	80	92	91	625	602	663	658	23	-38	-33
Sint Nicolaasschool	402	406	400	2.290	2.222	2.242	2.212	68	48	78
Totaal	1.683	1.877	1.842	10.241	10.065	11.041	10.865	176	-800	-624

Op OBS Brinkschool, CBS De Borg ontstaat een ruimtegebrek en zijn maatregelen om de toenemende ruimtebehoefte op te vangen noodzakelijk. Hieronder zijn voor alle schoollocaties in basisonderwijs de bijzonderheden toegelicht.

OBS Brinkschool

De Brinkschool groeit fors als gevolg van de nieuwbouwwijk Harener Holt. De huidige huisvesting biedt onvoldoende capaciteit om de groei op te kunnen vangen. Met ingang van het schooljaar 2017/2018 zijn twee noodlokalen in gebruik genomen. Hiermee kan de tot medio 2019 geprognosticeerde groei worden opgevangen. Een definitieve oplossing is op korte termijn noodzakelijk om ook de daarna groeiende leerlingenpopulatie te kunnen huisvesten. De huidige huisvesting biedt hiervoor onvoldoende uitbreidingsmogelijkheden. Derhalve is gezocht naar een alternatieve locatie binnen het voedingsgebied van de Brinkschool. Dit alternatief heeft zich aangediend in de vorm van het vrijkomende schoolgebouw van het Harens Lyceum aan de Rummerinkhof 8.

Onderzocht wordt of het functioneel, technisch en financieel mogelijk is om de Brinkschool te huisvesten in dit gebouw. Daarbij wordt de onderzochte levensduurverlengende renovatie vergeleken met een nieuwbouwvariant. In het onderzoek wordt tevens het rooveren van de bestaande gymzaal, dan wel de nieuwbouw van de gymzaal betrokken, aangezien deze zaal voor de capaciteit van het bewegingsonderwijs noodzakelijk is. Uit de voorlopige resultaten van het haarkbaarheidsonderzoek blijkt dat een levensduurverlenging van 40 jaar mogelijk

is en dat renovatie vooralsnog gunstiger is dan nieuwbouw. Derhalve is het renovatiescenario aangehouden voor de opgenomen investering.

De bestaande locatie aan de Rummerinkhof 8 biedt meer ruimte dan voor het onderwijs benodigd is. Deze overcapaciteit kan worden ingezet voor verhuur/medegebruik aan andere gebruikers. Stichting Baasis wil een deel van deze ruimte inzetten ten behoeve van een integraal kindcentrum. Daarnaast heeft zij kenbaar gemaakt het bestuurskantoor te willen huisvesten in de beschikbare ruimte.

De situering van een tweede basisschool aan de Rummerinkhof naast de Peter Petersenschool, leidt tot een toename van het aantal verkeersbewegingen met pieken rond het begin en einde van de schooldag. De verkeerssituatie wordt nader onderzocht, zodat kan worden bepaald welke maatregelen nodig zijn om de gevolgen van de extra verkeersmaatregelen zoveel als mogelijk te beperken. Dit onderzoek zal plaatsvinden voordat de plannen voor de huisvesting van de Brinkschool verder worden uitgewerkt.

Met de uitbreiding van de huisvesting is ook een uitbreiding van de 1^e inrichting nodig.

OBS De Linde

Volgens de prognose neemt het aantal leerlingen op OBS De Linde de komende jaren af naar ongeveer 80 leerlingen. In het schoolgebouw van De Linde is sprake van leegstand. Omdat De Linde een nevenvestiging is van De Brinkschool kan De Linde blijven bestaan, ondanks dat zij zich onder de opheffingsnorm voor de gemeente Haren bevindt. In het schoolgebouw zijn de komende jaren geen investeringen nodig.

OBS De Wissel

OBS De Wissel is gehuisvest in Brede School de Octopus. Naast het onderwijs zijn het CJG, de Speel-O-Theek en de buitenschoolse opvang in de Brede School gehuisvest. OBS De Wissel gebruikt momenteel 6 van de 8 beschikbare lokalen. De leegstaande lokalen zijn deels in medegebruik gegeven. Voor de huisvesting van OBS De Wissel in Brede School de Octopus zijn de komende jaren geen investeringen nodig.

Quintusschool

Met de fusie van OBS de Meent en CBS de Marke tot de samenwerkingschool Quintusschool is een toekomstbestendige basis gelegd voor het onderwijs voor de kinderen in Glimmen en omgeving. Met de fusie is het schoolgebouw uitgebreid en is een integraal kindcentrum ontstaan doordat ook de kinderdagopvang, buitenschoolse opvang en overige buitenschoolse activiteiten op de schoollocatie worden aangeboden. Voor de huisvesting van de Quintusschool zijn in de looptijd van het IHP geen investeringen nodig.

Peter Petersenschool

De Peter Petersenschool groeit volgens de leerlingenprognoses de komende 6 jaar met circa 30 leerlingen tot 260 leerlingen in 2023, waarna het leerlingenaantal licht afloopt tot ca. 255 leerlingen in 2032. Deze stijging leidt tot een toename van

de ruimtebehoefte. De capaciteit van het hoofdgebouw op Rummerinkhof 6B is niet toereikend. De Peter Petersenschol heeft daarom momenteel tijdelijk twee lokalen in medegebruik in het voormalige schoolgebouw van Visio (Rummerinkhof 6A), dat direct aan het schoolplein van de Peter Petersenschool grenst. Met de Peter Petersenschool worden de mogelijkheden verkend voor een definitieve oplossing voor de toegenomen ruimtebehoefte. Een mogelijkheid hierbij is het overdragen van het schoolgebouw aan de Rummerinkhof 6A aan de Peter Petersenschool.

CBS de Borg

CBS De Borg groeit met ca. 45 leerlingen tot maximaal circa 460 leerlingen in 2021, waarna het leerlingenaantal volgens de prognose daalt tot ca. 450 leerlingen in 2032. De huidige huisvesting, inclusief de semi-permanente huisvesting en noodlokalen, heeft een capaciteit van ca. 400 leerlingen. Gezien de behoefte op lange termijn is een uitbreiding van de huisvesting noodzakelijk, waarbij tevens de semi-permanente huisvesting wordt omgezet in permanente huisvesting. Daarbij zal worden onderzocht of elementen van de semi-permanente huisvesting kunnen worden gehandhaafd voor de definitieve huisvesting. Er is in 2018 een budget voorzien voor het opstellen van een schetsontwerp en kostenbegroting van de uitbreiding. De kosten voor de vervanging en uitbreiding worden vervolgens op basis van feitelijke kosten vergoed.

Bij een geplande ingebruikname van de definitieve uitbreiding van de huisvesting van CBS De Borg in 2020, is nog twee jaar huur van de huidige noodlokalen benodigd. Met de uitbreiding van de huisvesting zal ook de inrichting voor meubilair en onderwijsleerpakket moeten worden uitgebreid.

GBS Het Mozaïek

De huisvesting van GBS Het Mozaïek is gedateerd, het grootste gedeelte van het gebouw is in 1976 gerealiseerd. Stichting Noorderbasis heeft kenbaar gemaakt dat het gebouw niet voldoet aan de eisen die een modern onderwijsconcept aan huisvesting stelt. Daarnaast zijn er klachten over het klimaat, vanwege het ontbreken van ventilatievoorzieningen.

Door GBS het Mozaïek is een voorstel aan de gemeente voorgelegd voor een aantal technische en functionele aanpassingen, waarmee het gebouw technisch gezien wordt verbeterd en verduurzaamd, het gebouw het huidige onderwijsconcept beter ondersteunt en de entree beter zichtbaar en herkenbaar wordt. Met de voorgestelde aanpassingen kan de levensduur van het gebouw volgens Stichting Noorderbasis met 30 jaar worden verlengd. In het IHP is een reservering opgenomen voor een bijdrage van de gemeente aan deze levensduurverlengende renovatie. De haalbaarheid van deze renovatie, zal in overleg met Stichting Noorderbasis nader worden verkend. Daarbij wordt niet alleen de hoogte van de investering versus de beoogde levensduur onderzocht, maar wordt tevens verkend in welke omvang de gemeente en Stichting Noorderbasis middelen voor deze renovatie kunnen inbrengen. Deze verkenning vindt parallel plaats aan de uitwerking van het huisvestingsvoorstel van VNG, PO-raad en VO-raad in wettelijke bepalingen over renovatie.

Sint Nicolaasschool

In 2014 is door de raad budget toegekend voor de nieuwbouw van de Sint Nicolaasschool. In maart 2016 is het budget bijgesteld als gevolg van de geprognosticeerde groei van de Sint Nicolaasschool tot 19 groepen. In mei 2017 is aanvullend budget beschikbaar gesteld, omdat het beschikbaar gestelde budget vanwege gestegen bouwkosten niet toereikend bleek te zijn. Tevens is budget beschikbaar gesteld voor een extra noodlokaal, ter overbrugging van periode tot de ingebruikname van de nieuwbouw. Naar verwachting kan de nieuwbouw van de Sint Nicolaasschool in de loop van 2018 in gebruik worden genomen.

6.2 Perspectief (voortgezet) speciaal onderwijs

Van het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn geen leerlingenprognoses beschikbaar. De toekomstige leerlingenaantallen zijn niet alleen afhankelijk van demografische ontwikkelingen. Als gevolg van de invoering van passend onderwijs wijzigen de deelnamepercentages in het (voortgezet) speciaal onderwijs, en mede in reactie daarop beraden de schoolbesturen zich op de wijze waarop ze het onderwijsaanbod organiseren.

Hieronder is de situatie per school toegelicht.

Kentalis Guyotschool

Kentalis biedt op de Guyotschool speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs aan aan kinderen die een taalontwikkelingsstoornis (TOS) hebben en kinderen die doof, slechthorend of doofblind zijn. Op de locatie aan de Rijksstraatweg maakt zij gebruik van twee onderwijsgebouwen en een tijdelijke huisvesting die als praktijklokaal wordt gebruikt. Er is sprake van een forse overmaat aan onderwijshuisvesting: normatief berekend is er sprake van een leegstand van ruim 2.500 m² bvo.

Kentalis heeft aangegeven dat zij zich momenteel oriënteert op de wijze waarop zij haar zorg en onderwijs aanbiedt. De uitkomst van dit proces kan consequenties hebben voor de behoefte aan huisvesting. Op dit moment is echter niet bekend of, en zo ja, welke mutaties noodzakelijk zijn in de onderwijshuisvesting voor de Kentalis Guyotschool.

Prins Johan Friso Mytylschool en Groninger Buitenschool

De Prins Johan Friso Mytylschool is een school voor kinderen met een lichamelijke of meervoudige beperking en kinderen die langdurig ziek zijn in de leeftijd van vier tot maximaal twintig jaar en is daarmee een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. De onderwijslocatie aan het Dilgtplein heeft normatief gezien een tekort van ca. 345 m².

In 2013 is de Groninger Buitenschool verhuisd naar een semi-permanente huisvesting op het Dilgtplein. De Groninger Buitenschool, eveneens onderdeel van Openbaar Onderwijs Groningen, verzorgt onderwijs aan kinderen die door ziekte ontwikkelings- en/of leerachterstanden hebben opgelopen en afhankelijk zijn van verpleegkundige of paramedische ondersteuning onder schooltijd.

Ook Openbaar Onderwijs Groningen beraadt zicht over het aanbod van alle door Openbaar Onderwijs Groningen aangeboden (voortgezet) speciaal onderwijs. Op dit moment is niet bekend of dit consequenties heeft voor de behoefte aan onderwijshuisvesting. Vooralnog wordt ervan uitgegaan dat eventuele wijzigingen binnen de bestaande huisvesting kunnen worden opgevangen.

Visio Onderwijs Haren

Visio verzorgt onderwijs aan leerlingen met een visuele beperking in het speciaal onderwijs en leerlingen met een meervoudige beperking in het voortgezet speciaal onderwijs. Het schoolgebouw is in 2009 gerenoveerd. Op het terrein van Visio, aan de Rijksstraatweg, zijn ook het kindercentrum en een aantal groepswoonings gesitueerd. Het aantal leerlingen is momenteel circa 50. Visio verwacht dat dit aantal de komende jaren redelijk constant blijft.

Prof. W.J. Bladergroenschool

Sinds 2015 is er in Haren een formele nevenvestiging van de Prof. W.J. Bladergroenschool. Deze nevenvestiging is gehuisvest in het Medisch Kleuterdagverblijf Elker aan de Cantersveen. RENN4 huurt voor de Prof. W.J. Bladergroenschool ruimte in het medisch kleuterdagverblijf en vraagt hiervoor jaarlijks een huurvergoeding aan bij de gemeente.

6.3 Perspectief voortgezet onderwijs

In tegenstelling tot het basisonderwijs, laat het voortgezet onderwijs de komende jaren een daling van het aantal leerlingen met ca. 10% in de periode tot 2030 zien. De leerlingenprognose voor het VO is in de bijlage 3 opgenomen. In onderstaand overzicht is de ruimtebehoefte op basis van de prognose afgezet tegen de beschikbare capaciteit. Hierin is het afstoten van de locatie Rummerinkhof verwerkt in de beschikbare capaciteit van het Harens Lyceum en is een correctie toegepast voor de (beoogde) wijzigingen in het onderwijsaanbod van het Harens Lyceum.

school	leerlingenaantal (telling 1 oktober)			capaciteit (m2 bvo)	normatieve ruimtebehoefte (m2 bvo)			normatief overschot (+)/tekort (-)		
	'16/'17	'25/'26	'31/'32		'16/'17	'25/'26	'31/'32	'16/'17	'25/'26	'31/'32
Harens Lyceum	1.814	1.417	1.407	8.900	10.734	8.383	8.323	-1.834	517	577
Maartenscollege	1.475	1.321	1.307	9.453	9.808	8.886	8.802	-355	567	651
Totaal	3.289	2.738	2.714	18.353	20.542	17.269	17.125	-2.189	1.084	1.228

De vergelijking van de ruimtebehoefte en de beschikbare ruimte laat een beperkt ruimteoverschot zien voor beide VO-scholen, waarmee geconcludeerd kan worden dat de beschikbare capaciteit in kwantitatieve zin toereikend is.

Hieronder zijn de bijzonderheden per school toegelicht.

Harens Lyceum

Openbaar Onderwijs Groningen heeft met het afstoten van de locatie Rummerinkhof alle onderwijsactiviteiten van het Harens Lyceum ondergebracht op de locatie Kerklaan. Het Montessorionderwijs is door Openbaar Onderwijs Groningen verplaatst naar de locatie Helperbrink in Groningen en wordt gefaseerd afgebouwd in Haren. Openbaar Onderwijs Groningen is voornemens de Topsport Talent School van Openbaar Onderwijs Groningen te huisvesten in Haren. De

leerlingenaantallen vallen met deze wijzigingen naar verwachting lager uit dan de opgestelde prognoses: in het schooljaar 2019/2020 worden op de locatie Kerklaan ca. 1.500 leerlingen gehuisvest. De ruimtebehoefte sluit daarmee aan op de beschikbare ruimte. Uitgaande van gelijkblijvende belangstellingspercentages en de geprognosticeerde daling van leerlingenaantallen kan worden geconcludeerd dat de capaciteit voor het Harens Lyceum ook op lange termijn toereikend is.

Maartenscollege

De huisvesting van het Maartenscollege bestaat uit meerdere delen die in verschillende bouwjaren zijn gebouwd. Het oudste gedeelte, het witte gebouw aan de Rijksstraatweg, wordt gebruikt voor de International School Groningen (ISG). Daarachter staat een gebouwdeel dat begin jaren '60 is gerealiseerd (bouwdeel west). In 1999 heeft een uitbreiding plaatsgevonden (bouwdeel oost). In september 2015 is een plan voor de revitalisering van het Maartenscollege op basis van doordecentralisatie door de gemeenteraad vastgesteld. Het besluit is echter niet tot uitvoering gekomen vanwege een aantal onoverkomelijke financiële en juridische problemen in de uitwerking van de gemaakte afspraken. Gemeente en Carmelcollege zijn het evenwel eens over de noodzaak van de revitalisering van de huisvesting.

De revitalisering vraagt een gezamenlijke aanpak van de gemeente en het Carmelcollege. De gemeente is vanuit haar zorgplicht verantwoordelijk voor vervangende nieuwbouw, wanneer blijkt dat de huidige huisvesting technisch niet meer voldoet. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor aanpassingen en onderhoud van de onderwijshuisvesting. De verschillen in levensduur van de bouwdelen en de daaraan gekoppelde afschrijving van investeringen maken de revitalisering een complexe opgave.

Het Maartenscollege heeft een aanvraag ingediend voor het huisvestingsprogramma 2018 ten behoeve van vervangende nieuwbouw voor het westdeel. Het Maartenscollege wenst de aangevraagde middelen in te zetten voor een integrale revitalisering van de gehele huisvesting. De wet op het voortgezet onderwijs biedt geen mogelijkheid om een aanvraag in te dienen voor levensduurverlengende renovatie. Door de VNG, PO-raad en VO-raad is in december 2016 een voorstel gepresenteerd aan het ministerie van OCW om renovatie als levensduurverlengende maatregel op te nemen in de wet, zoals is toegelicht in paragraaf 4.3.

Het plan voor revitalisering wordt in samenwerking tussen Carmelcollege en de gemeente Haren uitgewerkt conform het voorstel voor renovatie. Uitgangspunten hierbij zijn:

- De gemeente stelt budget beschikbaar gebaseerd op de kapitaalslasten voor een fictieve vervangende nieuwbouw van het westdeel;
- Carmelcollege draagt bij aan de renovatie vanuit de voor onderhoud gereserveerde middelen.
- De omvang van de fictieve nieuwbouw wordt gebaseerd op de ruimtebehoefte over 15 jaar;

- De kapitaalslasten voor de fictieve sloop en nieuwbouw met een afschrijvingstermijn van 50 jaar, zijn leidend voor de hoogte van de investering voor de levensduurverlengende renovatie. Op basis van deze maximale kapitaalslasten en de te verwachten levensduur van het gerenoveerde gebouw wordt berekend wat de maximale investering is voor de renovatie.
- Doestelling is om de levensduur van het westdeel te verlengen met 30 jaar.

Voor 2018 wordt een voorbereidingsbudget gereserveerd om de kosten en te verwachten levensduur van het gerenoveerde gebouw te bepalen. Dit onderzoek vindt parallel plaats aan de uitwerking van het huisvestingsvoorstel van VNG, PO-raad en VO-raad in wettelijke bepalingen over renovatie. De investering voor de renovatie is gepland voor 2019.

Vooruitlopend op de integrale revitalisering van de huisvesting is Carmelcollege voornemens de bestaande semi-permanente huisvesting te vervangen en deze semi-permanente huisvesting in te zetten voor de ISG.

6.4 Voorzieningen bewegingsonderwijs

Als gevolg van de toename van de leerlingenaantallen neemt ook de behoefte aan bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs toe. Momenteel maken de basisscholen in Haren gebruik van de gymzalen De Bam, Het Buut en De Meet. Voor buitensport wordt gebruik gemaakt van sportpark De Koepel. De leerlingen van de Quintusschool maken gebruik van De Groenenberg. Op basis van een klokurenberekening van het aantal uren bewegingsonderwijs blijkt dat het aantal lokalen voor bewegingsonderwijs vanaf 2020 ontoereikend is. Derhalve wordt de gymzaal aan de Rummerinkhof, na de renovatie ingezet voor het bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs. In de investering voor de renovatie is rekening gehouden met groot onderhoud van de gymzaal en aanpassingen om de gymzaal beter toegankelijk te maken voor avondgebruik door verenigingen. Ook is een investering geraamd voor de inrichting van de gymzaal.

Het voortgezet onderwijs maakt naast de aanwezige gymvoorzieningen bij het Harens Lyceum en het Maartenscollege gebruik van De Scharlakenhof en sportpark De Koepel voor buitensport. Op basis van een klokurenberekening blijkt dat deze sportvoorzieningen toereikend zijn. De scholen voor (voorgezet) speciaal onderwijs maken gebruik van de op de onderwijslocaties aanwezige voorzieningen voor bewegingsonderwijs.

6.5 Duurzaamheid

Zoals vermeld in paragraaf 5.3 hanteert de gemeente het ambitieniveau Frisse Scholen Klasse B voor nieuwbouw en omvangrijke renovatie van onderwijshuisvesting. Voor bestaande schoolgebouwen was in het IHP 2014-2017 een regeling opgenomen voor energiebesparende maatregelen voor het primair onderwijs. Het budget voor deze regeling wordt overgenomen in het IHP 2018-2021. De voorwaarden voor de toekenning van het budget zijn aangepast. De toekenning van het budget wordt gekoppeld aan de verbetering van het energielabel. Als voorwaarde voor de toekenning wordt gesteld dat de betreffende

school natuur- en milieueducatie opneemt in haar lespakket en de uitdaging aangaat om het energieverbruik op school terug te dringen door het promoten van energiebewust gedrag en energiebesparende maatregelen.

De regeling voor de toekenning van het budget voor de energiebesparende maatregelen is opgenomen in bijlage 4.

7. Financiën

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van de investeringen in onderwijshuisvesting in de periode 2018 – 2021.

7.1 Uitvoeringsagenda en financiële consequenties 2018-2021

In onderstaand overzicht zijn de investeringsbedragen en exploitatielasten die voortkomen uit de in dit IHP opgenomen maatregelen weergegeven.

Naast de gereserveerde investeringsbedragen per huisvestingsopgave is een separate voorziening opgenomen voor de kostenontwikkeling ten opzichte van de VNG normbedragen. Na uitwerking van de plannen en toetsing of het plan voldoet aan het ambitieniveau van het programma van eisen 'Frisse Scholen' klasse B, wordt op basis van maatwerk per project bepaald welk budget benodigd is om het de huisvestingsopgave te kunnen realiseren.

Investerings IHP	2018	2019	2020	2021	Totaal
Maartenscollege (gebouw en gymvoorziening)	€ 40.000	€ 3.608.000			€ 3.648.000
Brinkschool (o.b.v. renovatie)	€ 484.000	€ 3.552.000			€ 4.036.000
Groot onderhoud gymzaal Rummerinkhof	€ 59.000	€ 436.000			€ 495.000
Infra-aanpassingen Rummerinkhof	€ 1.929.000				€ 1.929.000
1e inrichting 12e t/m 15e groep Brinkschool		€ 29.000	€ 29.000		€ 58.000
1e inrichting gymzaal Rummerinkhof 8 t.b.v. basisonderwijs	€ 53.000				€ 53.000
De Borg: tijdelijke huisvesting omzetten naar permanent	€ 35.000	€ 1.133.000			€ 1.168.000
1e inrichting De Borg		€ 15.000		€ 15.000	€ 30.000
1e inrichting PPS	€ 15.000				€ 15.000
(V)SO: voorziening huisvestingsaanpassingen				€ 2.218.000	€ 2.218.000
Mozaiek, bijdrage gemeente t.b.v. renovatie		€ 365.000			€ 365.000
Correctie prijspeil	€ 323.000	€ 2.181.000		€ 757.000	€ 3.261.000
nader te detailleren (PM-posten)	€ 208.000	€ 208.000	€ 208.000	€ 208.000	€ 832.000
Energiebesparende maatregelen scholen PO	€ 126.000	€ 126.000	€ 126.000		€ 378.000
investerings IHP prijspeil investering	€ 3.272.000	€ 11.653.000	€ 363.000	€ 3.198.000	€ 18.486.000

Exploitatie onderwijshuisvesting	2018	2019	2020	2021	Totaal
Bladergroenschool	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.500	€ 26.000
vervolg tijdelijke huisvesting Borg	€ 17.000	€ 17.000			€ 34.000
exploitatie gymzaal Rummerinkhof	€ -	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ 135.000
nader te detailleren (PM-posten)	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 24.000
totaal exploitatie onderwijshuisvesting	€ 29.500	€ 74.500	€ 57.500	€ 57.500	€ 219.000

Bij de investerings- en exploitatielasten is een PM-post opgenomen voor onvoorzien kosten, zoals een toename van de groei van leerlingen, constructiefouten, asbestverwijdering van te slopen gebouwen en calamiteiten als gevolg van asbestverwijdering.

De dekking van deze investerings- en exploitatielasten wordt in het raadsvoorstel voor vaststelling van het IHP opgenomen.

7.2 Dynamisch plan

Het voorliggend integraal huisvestingsplan is opgesteld als richtinggevend kader voor de komende vier jaar. Bij ongewijzigde omstandigheden is het aannemelijk dat voorliggende plan zoals omschreven tot uitvoering wordt gebracht. De volgende aandachtspunten zijn er bij de implementatie van het huisvestingsplan:

- Het integraal huisvestingsplan is gebaseerd op de in februari 2017 opgestelde leerlingenprognoses. Demografische ontwikkelingen en verschuivingen in 'marktaandelen' als gevolg van wijziging in belangstellingspercentages kunnen leiden tot wijzigingen in de ruimtebehoefte en vragen mogelijk om bijstelling van de plannen.
- Bij het opstellen van het integraal huisvestingsplan was er nog geen beeld van eventuele wijzigingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs als gevolg van veranderingen in het aanbod van (voortgezet) speciaal onderwijs. In het IHP is een stelpost opgenomen voor eventuele wijzigingen. Wanneer aanpassingen in onderwijshuisvesting benodigd zijn, moet worden bezien of de hiervoor opgenomen reservering toereikend is, of dat moet worden bijgestuurd in de vorm van aanvullende middelen en/of fasering van maatregelen.
- In de vigerende wetgeving is geen regeling opgenomen over renovatie van onderwijshuisvesting. Wel ligt er een voorstel van de VNG, PO-raad en VO-raad aan de minister, die door het ministerie zal worden beoordeeld en uitgewerkt. Wanneer er sprake is van gewijzigde wetgeving moet worden bezien of de wijzigingen van invloed zijn op de uitvoering van de plannen.

Bijlagen

- Bijlage 1 Huisvestingsvoorstel VNG, PO-raad, VO-raad
- Bijlage 2 Prognose basisonderwijs
- Bijlage 3 Prognose voortgezet onderwijs
- Bijlage 4 Regeling energiebesparing bij bestaande schoolgebouwen

Bijlage 1: Huisvestingsvoorstel VNG, PO-raad, VO-raad

HUISVESTINGSVOORSTEL VNG, PO-raad, VO-raad

14 december 2016

WAT IS DE AANLEIDING?

De Algemene Rekenkamer (ARK) heeft in het rapport "De praktijk gecheckt" een aantal tekortkomingen in het bestaande stelsel gesignaleerd, waardoor gemeenten en schoolbesturen onvoldoende geprikkeld worden publiek geld efficiënt en doelmatig in te zetten voor onderwijshuisvesting. Gelijktijdig ziet de ARK ruimte voor verbetering. Ook stelt de ARK vast dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn voor onderwijshuisvesting.

Door de overheveling in het PO van het onderhoud buitenkant is er onduidelijkheid ontstaan over de verdeling van de verantwoordelijkheid van gemeenten en schoolbesturen in relatie tot renovatie/versus nieuwbouw. In het VO is het onderhoud al veel eerder overgeheveld en geldt deze onduidelijkheid al sinds 10 jaar. Ander knelpunt is het ontbreken van een juridische status van het IHP (integraal huisvestingsplan).

GEZAMENLIJKE AANPAK

De VNG, de PO-Raad en de VO-raad hebben daarom de handen ineengeslagen om een gezamenlijk plan te presenteren. Uitgangspunt hierbij is dat gemeenten en schoolbesturen een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de (kwaliteit van de) huisvesting van scholen. Veel schoolbesturen en gemeenten werken met MOP's (meerjarenonderhoudsplanung) en IHP's (Integraal Huisvesting Plan). Deze plannen hebben een verschillende invalshoek. Een MOP is bedoeld om het onderhoud van scholen te stroomlijnen. Op basis hiervan vormt een schoolbestuur een (verplichte) voorziening om toekomstig onderhoud te kunnen uitvoeren. Een MOP heeft meestal een looptijd van circa 30 jaar en wordt elke 5 jaar bijgesteld. Een IHP heeft een strategisch doel waarbij diversiteit van het onderwijs en de demografische ontwikkeling een belangrijke rol spelen. Samen met de MOP's ontstaat dan een beeld welke gebouwen wanneer moeten worden vervangen of gerenoveerd. Dit IHP heeft meestal een looptijd van 20 jaar maar heeft geen enkele formele status. Besluitvorming vindt plaats op basis van een in de wet vastgelegde jaarcyclus. Huisvesting echter heeft bij uitstek baat bij een lange termijnvisie.

WAT WILLEN WE?

VNG/PO-Raad/VO-Raad willen onderstrepen dat gemeenten en schoolbesturen *gezamenlijk* verantwoordelijk zijn voor de (kwaliteit van de) huisvesting van scholen, zodat onderwijs in een passende omgeving kan worden aangeboden. Zij opteren voor een aanpassing van het stelsel waarbij de tekortkomingen zoals zij die zelf ervaren en die ook door de ARK zijn geconstateerd kunnen worden opgeheven. Ook de nadelen van de scheiding van de financiële middelen moeten zoveel mogelijk worden opgeheven. De verantwoordelijkheden van de gemeenten en die van de schoolbesturen blijven daarbij intact.

Het is de ambitie van VNG/PO-Raad/VO-raad met dit voorstel de werking van het stelsel te verbeteren. Processen en middelen worden beter op elkaar afgestemd. De positie van gemeenten en schoolbesturen ten opzichte van elkaar worden meer gelijkwaardig. Daarmee wordt de kwaliteit van de huisvesting - en daarmee het onderwijs zelf - verbeterd. Bij het voorstel zoals de 3 partijen hierbij presenteren is uitgegaan van het bestaande stelsel en het wegnemen van de belemmeringen daarvan. Dat gebeurt door het IHP en de renovatie op te nemen in wet- en regelgeving.

HOE ZIET HET VOORSTEL ERUIT?

- In het IHP van de toekomst wordt niet alleen de spreiding van het aantal scholen opgenomen maar ook de planning van levensduur verlengende maatregelen voor bestaande schoolgebouwen. Daarbij wordt aangegeven of gekozen gaat worden voor vervangende bouw of voor renovatie.
- Renovatie zien wij als een grootschalige en integrale aanpak van een bestaand schoolgebouw en moet er voor zorgen dat de levensduur van een schoolgebouw verlengd wordt met ten minste 25 jaar en (weer) voldoet aan de vigerende eisen van het Bouwbesluit, en geschikt is voor het onderwijs voor de komende jaren qua functionaliteit, uitstraling en flexibiliteit. De basis daarvoor wordt gevormd door de kwaliteitskaders voor PO en VO.
- In het IHP worden ook afspraken gemaakt worden over de huisvestingsgevolgen van groei en krimp. Het IHP is het richtinggevend kader:
  - o Alle gemeentebesturen zijn verantwoordelijk voor en worden verplicht om samen met de schoolbesturen een IHP voor ten minste 15 jaar vast te stellen.
  - o Het IHP wordt in de wet opgenomen als onderdeel van het OOGO en neemt daarbij de plaats in van de bestaande jaarcyclus. De zorgplicht van de gemeenten kan dan worden ingevuld door middel van volledige doordecentralisatie of de uitvoering middels een IHP. De raad behoudt daarbij het budgetrecht. De onderhavige plannen staan volledige doordecentralisatie niet in de weg.
  - o Alle schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor en verplicht een meerjarig MOP per schoolgebouw vast te stellen en voor de uitvoering daarvan een voorziening te vormen.
  - o In het OOGO over het IHP worden MOP's en IHP op elkaar afgestemd opdat er een compleet beeld ontstaat op basis waarvan er keuzes kunnen worden gemaakt:
    - schoolbesturen geven inzicht in hun MOP's en welke onderhoudsmiddelen zij beschikbaar stellen.
    - gemeenten geven inzicht in de middelen die zij voor huisvesting beschikbaar stellen.
    - Op grond van bovenstaande zijn MOP en IHP onderscheiden plannen. Er is ruimte voor lokaal maatwerk om verdergaande afspraken op lokaal niveau te maken zoals komen tot integratie van IHP en MOP.
  - o Het IHP wordt elke 4 jaar (in het 2^e jaar van een coalitieperiode) geëvalueerd en zo nodig aangepast aan veranderende omstandigheden, indien ontwikkelingen dit noodzakelijk maken. Aanpassing behoeft overeenstemming binnen het OOGO.
  - o Bij het opstellen van het IHP vormen de kwaliteitskaders voor het PO, het VO en het Bouwbesluit het uitgangspunt.
- In de huidige wetten is een verplichting voor gemeenten opgenomen dat jaarlijks een bedrag wordt vastgesteld dat beschikbaar is voor onderwijshuisvesting. (het z.g. bekostigingsplafond). Ook in de toekomst blijft deze verplichting bestaan. In kader van de meerjarenbegroting worden gemeenten verplicht tevens een voorziening in te richten voor een periode van ten minste 4 jaar. Het bekostigingsplafond en de voorziening samen voorzien in redelijkheid in de huisvestingsbehoefte van het onderwijsveld.
- Partijen zijn van mening dat het uitgangspunt is dat middelen bestemd voor onderwijshuisvesting beschikbaar blijven voor onderwijshuisvesting. De vrijgevallen middelen t.g.v. structurele én geïndexeerde afschrijvingen van schoolgebouwen¹, blijven daarom beschikbaar voor de onderwijshuisvesting. Dit vormt de ondergrens van het door de gemeente

---

¹ Dit betreft de lopende afschrijvingen van bestaande schoolgebouwen als ook de eerdere afgeschreven middelen van schoolgebouwen die buiten gebruik zijn gesteld.

jaarlijks vast te stellen bekostigingsplafond. Op basis van de hier genoemde algemene uitgangspunten zal dit door de 3 partijen nader worden uitgewerkt.

- Het IHP waarin bedragen worden opgenomen die nodig zijn om te voldoen aan de bekostiging van de voorzieningen in de IHP-periode is richtinggevend voor de hoogte voor het bekostigingsplafond. Hierover wordt OOGO gevoerd.
- Schoolbesturen en gemeentebesturen zijn transparant en geven over en weer inzicht in inkomsten, uitgaven en de realisatie van afgesproken plannen.
- Het IHP en het -in de toekomst in het PO verplichte- gebiedsplan worden op elkaar afgestemd.
- Uitgangspunt bij renovatie is dat de aanpassingen die leiden tot een levensduurverlenging van ten minste 25 jaar voor rekening komen van de gemeente onder de aftrek van de (toekomstige) financiën die op basis van het geplande onderhoud uit de MOP waren voorzien voor die onderdelen en voor zover ze vrijvallen in de betreffende 25-jaars periode.
- VNG, PO- en VO-raad ontwikkelen een handreiking met criteria voor de afweging tussen vervangende nieuwbouw dan wel renovatie.
- VNG, PO- en VO-raad ontwikkelen een handreiking met betrekking tot de praktische invulling van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting.
- Het investeringsverbod voor het PO wordt aangepast aan dit voorstel.
- Voor het geval gemeenten en besturen niet tot overeenstemming komen in het OOGO wordt een aparte procedure opgenomen, waar arbitrage een onderdeel van kan zijn.
- De modelverordening van de VNG wordt aangepast.
- Partijen zetten zich er maximaal voor in dat – ook voor één en ander in wet- en regelgeving is neergelegd – conform de onderhavige afspraken gewerkt wordt.

TOT SLOT

Gemeenten en schoolbesturen maken elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid keuzes over de inzet van de middelen. Door de split-incentive worden in de geldstromen de middelen niet altijd efficiënt benut. Dit voorstel leidt tot een meer efficiënte inzet van middelen, waardoor de kwaliteit van de huisvesting -en daarmee de kwaliteit van het onderwijs - wordt verbeterd

Los daarvan is het dringend noodzakelijk dat ook op rijksniveau wordt nagedacht over de hoogte en noodzakelijke aanvulling van de huisvestingsmiddelen. De 3 partijen hebben vastgesteld dat zowel gemeenten als schoolbesturen ten enen male ontoereikende financiële middelen ontvangen om de huisvesting op een kwalitatief goed peil te brengen en te houden. De Algemene Rekenkamer ondersteunt deze constatering. Gemeenten en schoolbesturen willen bovenstaand voorstel in samenwerking met OCW nader uitwerken (uiterlijk 1 mei 2017). Aandachtspunten daarbij zijn onder andere de relatie tussen IHP en MOP, nadere duiding van de financiële kant van het voorstel en de precieze vormgeving van het IHP.

Wij denken dat met dit voorstel een stap vooruit wordt gezet om de gezamenlijk gedeelde ambitie, om te zorgen voor goede en passende onderhuisvesting voor nu en in de toekomst, beter vorm te geven. Graag willen wij met de staatssecretaris/ het Rijk in gesprek.

Bijlage 2: Prognose basisonderwijs

BRIN nummer	Naam	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
01VG01	Peter Petersenschool	234	238	246	256	263	252	260	260	260	259	259	259	259	258	256	255	254	254	253	253	254
05CH	CBS De Borg	416	427	436	452	461	455	451	448	451	451	452	453	451	451	450	448	448	447	447	448	448
06NB	CBS Het Mozaiek	80	85	91	95	94	93	93	92	93	92	93	93	93	92	92	91	91	90	90	89	89
07UQ	Sint Nicolaaschool	402	401	407	413	414	412	409	408	408	406	406	406	405	404	401	400	400	401	402	402	405
12DC	OBS De Wissel	133	133	130	133	135	134	132	132	133	133	132	132	132	132	133	133	133	133	134	135	135
12ME	Quintusschool	106	100	91	89	91	92	89	90	89	90	89	89	90	90	89	88	90	91	90	91	92
13AL	OBS Brinkschool	218	249	301	347	370	373	373	371	369	368	368	367	364	361	354	348	343	337	332	327	326
13AL01	OBS De Linde	94	88	83	78	80	79	79	79	79	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	79	79

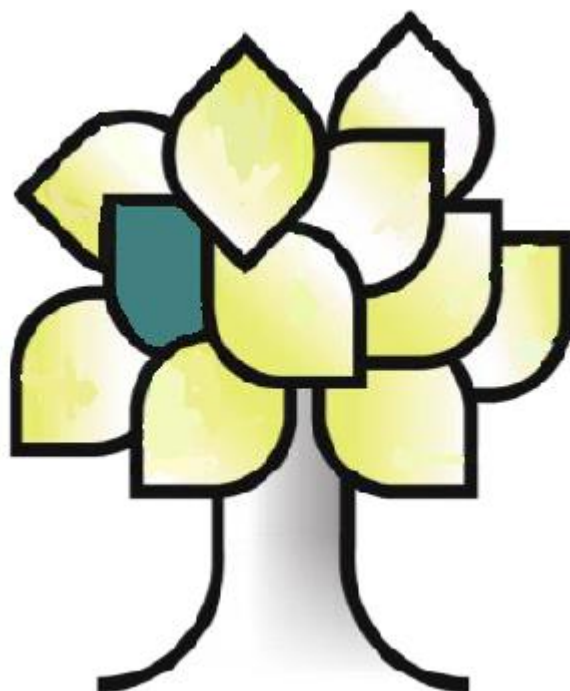
Bijlage 3: Prognose voortgezet onderwijs

BRINnummer	naam	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
01UH	Maartenscollege	1.475	1.426	1.398	1.374	1.355	1.347	1.337	1.330	1.321	1.311	1.306	1.300	1.293	1.293	1.297	1.307	1.321	1.334	1.345	1.352	1.358
20ER04	Harens Lyceum	1.814	1.800	1.785	1.758	1.736	1.729	1.718	1.710	1.700	1.688	1.682	1.675	1.668	1.669	1.674	1.688	1.706	1.725	1.738	1.747	1.754

Bijlage 4: Regeling energiebesparing bij bestaande schoolgebouwen

Energiebesparing bij bestaande schoolgebouwen in de gemeente Haren

Haren, oktober 2017

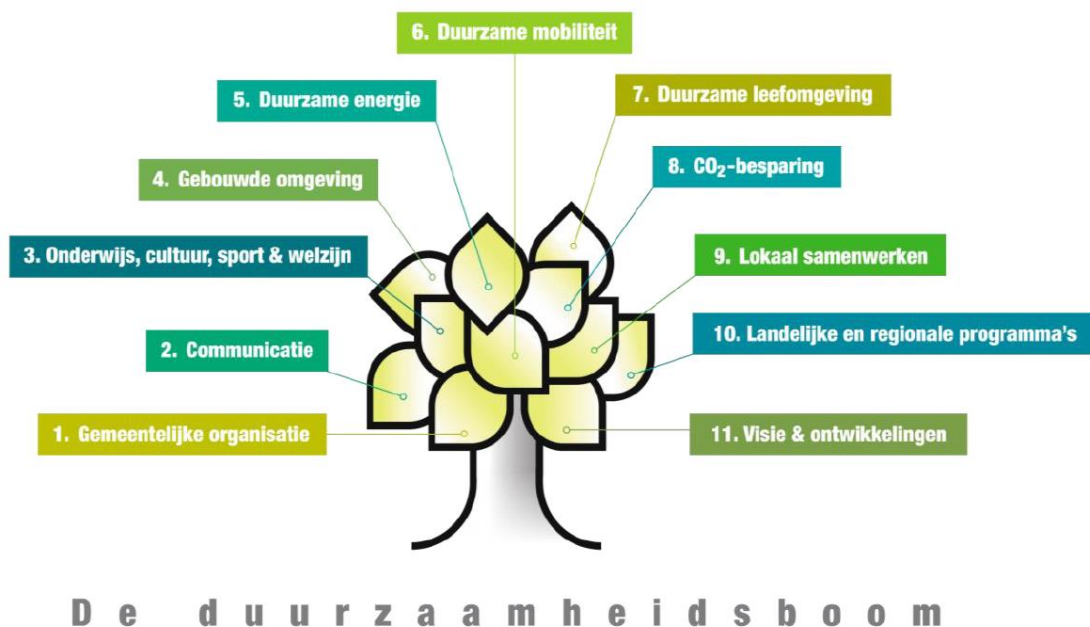
Aanleiding

Met de vaststelling van het integraal huisvestingsplan 2014-2017 is besloten om het restant van de voorziening egalisatiefonds groot onderhoud in te zetten voor energiebesparende investeringen voor basisscholen. Eén van de uitgangspunten van deze regeling was dat de gemeente maximaal 50% van de investering subsidieert en dat het schoolbestuur de andere helft van de investering binnen maximaal 10 jaar terugbetaalt aan de gemeente. De scholen in Haren konden gezamenlijk met een voorstel komen over de invulling van het budget. De opzet om het helemaal los te laten is achteraf geen succes gebleken. In de looptijd van het IHP 2014-2017 is het niet gelukt om tot een gezamenlijk voorstel te komen. In het komende IHP (2018-2021) wil de gemeente het laagdrempeliger maken voor de scholen en komt daarom met een nieuw voorstel. In deze notitie wordt beschreven op welke wijze de nog openstaande voorziening van € 379.500 wordt betrokken in het nieuwe IHP voor de verduurzaming van de schoolgebouwen. De reservering in het onderhoudsfonds is opgebouwd voor de scholen van regulier basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs. Het voorstel in deze notitie heeft dan ook alleen betrekking op deze beide type scholen.

De duurzaamheidsboom

De Basisnotitie Duurzaamheid 2015-2017 is het uitgangspunt voor het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid. Hierin is de Duurzaamheidsboom van Haren geïntroduceerd (zie figuur 1). In de Basisnotitie Duurzaamheid is vastgesteld dat we scholen willen verduurzamen door zowel fysieke energiebesparingsmaatregelen toe te passen als door in te spelen op gedragscomponenten (thema: 3. Onderwijs, cultuur, sport & welzijn). Met het voorstel in deze notitie wordt aan beide doelstellingen voldaan.

*Figuur 1: de Duurzaamheidsboom van Haren:
De verschillende bladeren van de boom geven verschillende duurzaamheidsthema's weer.*

Duurzaamheidsdoelstellingen IHP

Binnen het IHP 2018-2021 hebben we de volgende duurzaamheidsdoelstellingen:

1. Alle bestaande schoolgebouwen hebben minimaal Energielabel C;
2. Alle nieuw te bouwen scholen voldoen aan de Frisse Scholen klasse B en daarmee aan Energielabel A+++;
3. Alle scholen voldoen na verbouw minimaal aan de Frisse Scholen klasse C en daarmee minimaal aan Energielabel C;
4. Bewustwording creëren op het gebied van energiebesparing en –verbruik bij leerlingen van het primair onderwijs en daarmee indirect ook de leerkrachten en ouders/verzorgers.

Energie-bespaar-maatregelen voor alle PO scholen in Haren

In 2016 is op alle scholen van het primair onderwijs een energiescan uitgevoerd, met uitzondering van OBS de Wissel daar dit nieuwbouw betreft. In de opgestelde energiescans wordt advies gegeven over welke maatregelen de scholen kunnen treffen om energie te besparen. Bij de opstelling van deze adviezen zijn verschillende scenario's als uitgangspunt genomen, te weten; "Energielabel C in 2020", "energielabel A in 2020" en "Klaar voor energie nul 2040". De aanbevelingen betreffen, afhankelijk van het schoolgebouw, zowel het nemen van fysieke energiebesparingsmaatregelen (isolatie, ledverlichting etc.) gedragsmaatregelen, als het duurzaam opwekken van energie (zonnepanelen). De aanbevelingen uit de energiescans zijn meegenomen bij de totstandkoming van het maatregelenpakket zoals voorgesteld op deze notitie. Binnen het IHP 2018-2021 kunnen scholen gebruik maken van één of meerdere van de volgende maatregelen:

- 1) Subsidie fysieke energiebesparingsmaatregelen voor:
  - a. Schoolgebouwen met energielabel D of slechter
  - b. Schoolgebouwen met energielabel C of beter
- 2) Zonnedaken: Ontzorgen van A tot Z
- 3) Duurzaamheidseducatie

De maatregelen worden hieronder toegelicht.

1. Subsidie fysieke energiebesparingsmaatregelen

Uit de uitgevoerde energiescans bij de scholen voor primair onderwijs bleek dat vijf van de elf scholen een energielabel A, B of C scoren. Zes schoolgebouwen hebben een energielabel D of slechter en behoeven veelal grootste aanpassingen om tot een energielabel C te komen. Voor de meeste schoolgebouwen met energielabel D tot G staat binnen dit IHP een verbouwing of nieuwbouw op de planning. Deze schoolgebouwen zullen gezien de huidige (Frisse scholen) doelstelling van de gemeente op een label A+++ bij nieuwbouw en minimaal C bij verbouw uitkomen.

a. Schoolgebouwen met energielabel D of slechter

Voor de scholen waarvoor binnen dit IHP geen ver- of nieuwbouw op de planning staat reserveert de gemeente een deel uit het egalisatiefonds voor een subsidiebijdrage voor energiebesparingsmaatregelen om tot energielabel C te komen. Dit betreft in ieder geval de Mytyschool met energielabel F en mogelijk nog de schoolgebouwen van het Kentalis met energielabel E en F. De subsidiebijdrage van de gemeente bedraagt maximaal 50% van de totale kosten. De hoogte van het totale subsidiebedrag is afhankelijk van het aantal deelnemende scholen. Verdeling vindt plaats naar normatieve ruimtebehoefte van de school.

b. Schoolgebouwen met energielabel C of beter

Scholen met een energielabel A t/m C voldoen in principe aan de doelstelling van de gemeente. Toch wil de gemeente deze scholen stimuleren om daar waar mogelijk energie te besparen. Daarom reserveert de gemeente tevens een deel uit het egalisatiefonds voor een subsidiebijdrage aan scholen met een energielabel A, B of C, wanneer zij energiebesparingsmaatregelen wil nemen. Deze scholen kunnen in aanmerking komen voor een subsidiebijdrage van maximaal 75% van het totaalbedrag en een maximum van €10.000,- per school. Wanneer de totale subsidieaanvraag het gereserveerde budget overschrijdt, dan vindt er een verdeling plaats naar normatieve ruimtebehoefte van de school.

2. Zonnedaken: Ontzorgen van A tot Z

Steeds meer burgers, ondernemers en overheden spannen zich in om de energievoorziening te verduurzamen. In de praktijk betekent dit dat steeds meer mensen kiezen voor zonnepanelen. Niet verwonderlijk aangezien de investering zich binnen tien tot vijftien jaar terugverdient. De gemeente Haren wil de opwekking en het gebruik van duurzame energie stimuleren en ziet veel kansen om meer zonne-energie te realiseren. Eén van de kansen ligt op de daken van

schoolgebouwen. De zonnekaart van Haren (<http://haren.zonnekaart.nl/Home/Search>) laat zien dat de meeste daken van de scholen in Haren zeer geschikt zijn voor zonnepanelen⁶. Ondanks het hoge rendement van de zonnepanelen zie je (nog) niet vaak dat scholen hier voor kiezen. Een belangrijke reden hiervoor is een gebrek aan capaciteit/kennis om dit uit te voeren. De gemeente wil de scholen hier graag in ondersteunen zodat zij zich kunnen blijven concentreren op het onderwijs. Scholen die overwegen te investeren in zonnepanelen kunnen gebruik maken van het aanbod van de gemeente waarbij ze professionele ondersteuning krijgen gedurende het hele traject; van verkenning, aanvragen van offertes tot en met de belastingaangifte. Voor de begeleiding van deze scholen wordt de samenwerking gezocht met Coöperatie Duurzame Regio Haren, Grunneger Power of Zonnescholen.

3. Duurzaamheidseducatie

Jong geleerd is oud gedaan. Daarom willen we dat alle basisscholen in de gemeente Haren natuur- en milieueducatie (NME) opnemen in het lespakket. Sinds 2016 voert de Duurzame Boerderij een educatieproject op het gebied van natuur en duurzaamheid uit op de basisscholen in de gemeente Haren. De gemeente draagt hier tot en met het schooljaar 2017/2018 financieel aan bij. Inmiddels nemen zeven van de acht reguliere basisscholen deel aan het NME aanbod van de Duurzame Boerderij.

Aanvullend op de Duurzame Boerderij wordt vanaf het schooljaar 2017/2018 de Energy Challenges aangeboden aan de scholen in Haren. Bij de Energy Challenges gaan scholieren de uitdaging aan om energieverbruik op school aan te pakken door het promoten van energiebewust gedrag en energiebesparende maatregelen. Doordat de scholen niet hoeven te investeren in maatwerkadviezen en de gemeente een bijdrage levert voor iedere deelnemende school kan de eigen bijdrage van de scholen dermate laag worden gehouden dat ze het tweede jaar al gaan verdienen op de energiebesparingen.

Gezien het belang van natuur en duurzaamheidseducatie op scholen reserveert de gemeente een deel uit het egalisatiefonds voor bovengenoemde educatie projecten gedurende het schooljaar 2018/2019 en 2019/2020. Daarbij wordt aan scholen de voorwaarde gesteld om educatie rondom energiebesparing aantoonbaar mee te nemen in het lesaanbod, wanneer zij aanspraak willen maken op een subsidiebijdrage voor het nemen van energiebesparingsmaatregelen.

Planning

De voorgestelde maatregelen pakket wordt in de eerste twee jaar van het IHP nader uitgewerkt uitgezet en uitgevoerd. Begin 2020 wordt de balans opgemaakt en worden de maatregelen uit deze notitie geëvalueerd. Voor het eventueel restant bedrag uit het egalisatiefonds wordt een nieuwe duurzame bestemming gevonden en dit wordt ingezet voor het eind van 2021.

---

⁶ De zonnekaart kijkt naar de oriëntatie van het dak en eventuele schaduwobjecten. De geschiktheid van de dakconstructie is hier niet in meegenomen.

Hieronder volgt een globale planning van de te nemen stappen gedurende het IHP 2018-2021.

Actie/activiteiten	2018				2019				2020				2021			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Vaststelling IHP 2018-2021 (Arhi)																
Uitwerken Energiebespaar-maatregelen																
Bekendmaking Energiebespaar-maatregelen																
Aanvragen subsidie Energiebespaar-maatregelen door scholen																
Toekenning subsidie aan scholen																
Uitvoering Energiebespaar-maatregelen door scholen																
Natuur en Duurzaamheidseducatie																
Evaluatie maatregelen + voorstel inzet restantbedrag																
Eventuele uitwerking aangepaste maatregelen																

Financiën

In het IHP 2015-2017 was €400.000,-, uit het egalisatiefonds groot onderhoud, beschikbaar gesteld om energiebesparende maatregelen te treffen op scholen. Hiervan is, zoals is vastgesteld in de Basisnotitie Duurzaamheid 2015-2017, €20.500,- beschikbaar gesteld voor natuur en duurzaamheidseducatie. Het resterende budget van €379.500,- wordt als volgt besteed gedurende het IHP 2018-2021.

Begroting	
Maatregel	Maximaal bedrag gereserveerd
1. Subsidie fysieke energiebesparingsmaatregelen	€ 199.500,-
a. schoolgebouwen met energielabel D t/m G	
b. schoolgebouwen met energielabel At/m C	€ 140.000,-
2. Zonnedaken: Ontzorgen van A tot Z	€ 20.000,-
3. Duurzaamheidseducatie	€ 20.000,-
Totaal	€ 379.500,-

